

Acésta fôia ese
cate 3 côle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
membrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonéza la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectori.

Nr. 7.

Brasiovu 1. Aprile 1871.

Anulu IV.

Sumariu. Momente d'in istori'a fanariotiloru. (Continuare.) — Érași despre conscriptiunea poporului facuta cu terminulu de 31. Dec. 1869. — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Continuare.) — D'in pomelniculu martiriloru romani dela an. 184^{8/9}. (Continuare.) — Protocólele sied. a comit. — Raportu despre arangiarea bibliotecei. — Publicarea baniloru incurși.

Momente d'in istori'a fanariotiloru.

(Continuare.)

In Iuliu alu a. tr. noi amu scosu in Nr. 13 alu acestei foi óresi-care paralele, atátu d'in istori'a Romei vechi, càtu si d'in a Romei noua, politice si ecle-siastice. D'in acelea s'a vediutu, cà d'in tempulu a-punerei imperiului apusenu, dela anulu 491, adeca de candu coruptiunea mergea si in imperiulu resaritenu crescundu neincetatu, in cursu de 5½ seculi pe tro-nulu imperatescu d'in Constantinopole au statu 46 imperatori, d'intre carii optu insi fusera omoriti asia dicundu pe tron, éra 15 insi detronati, luati pe fuga, essilati, éra un'a imperatésa, adevérata furia d'in iadu, scóse ea insasi ochii fiului seu, pentrucá se póta domni singura, éra nu acesta. Totu in acei cincii se-culi, d'intre patriarhii constantinopolitani 1 fu assa-sinatu, éra 31 detronati si in parte essilati. Asia d'in 55 imperati si patriarhi ucisi séu detronati in cursu de 550 de ani, se vinu câte 10 pe câte 100 de ani si câte 1 la fiacare 10 ani.

Ce e dreptu, cà in acelasi periodu de tempu in Rom'a vechia inca fusera assassinati siepte (7) papi, 1 orbitu, unuia i se taià limb'a d'in gura'si 12 insi fusera detronati si luati la fuga. Dara déca si ita-lianii in acelea tempuri se portá asia, in càtu chri-stianismulu loru ajunsese a fi un'a adevérata satira, apoi dieu istori'a neci pe ei nu 'ia crutiatu intru ni-micu, ci a interatu óresi-cumu pe fiacare generatiune dupa cumu au meritatu portarile ei. D'in nenum-erate probe istorice pentru profund'a cadere a italia-niloru fia-ne permis a reproduce aici dupa Gibbon numai adevérinti'a unui episcopu catholicu, anume Luitprandus, carele scrie: „Quos (Romanos) nos, Lon-gobardi scilicet, Saxones, Franci, Lotharingi, Baioiarii, Svevi, Burgundiones, tanto dedignamur, ut inimicos nostros commoti, nihil aliud contumeliarum, nisi Ro-manos dicamus; hoc solo, id est Romanorum no-mine, quicquid ignobilitatis, quicquid timiditatis, quicquid avaritiae, quicquid luxuriae, quicquid mendacii, imo quicquid vitiorum est, comprehendentes (Luit-prand in Legat. Scriptorum Ital. tomo II. parte 1 pag. 481). La acestea Gibbon adaoge dela sine di-cundu: „Minos voindu a pedepsi pecatele lui Cato, ori ale lui Cicero, ar fi trebuutu se le impuna obli-

gatiunea de a citi acestu passagiu in tóte dilele. (Edw. Gibbon tom. II. cap. XIIX. ad an. 752.)

Ei, bine, de acestea documente istorice despre miserabilitatea si infamiile aristocratiei profane si ecle-siastice d'in Constantinopole se potu produce chiaru d'in scriptorii bisantini cu tomurile.

Asia dara pre candu domnea Longobardii si alte popóra nentiesci in Itali'a si in Galli'a, numele de romanu ajunsese a fi chiaru in acelea tieri, chiaru in primul leganu alu romanismului, in Itali'a, nume de bajocura, de rusine, de infamia!

Pe tempulu cruciateloru, adeca dela a. 1100 in-cóce, grecii d'in Constantinopole cadusera, déca se póte, si mai afundu decátu romanii. Dela 1204 in-ainte imperiului bisantinu cadid pe man'a Latiniloru, cumu dicemu noi, cà-ci cavalerii apuseni, carii au luatu la fuga pe aristocratii greci d'in Constantino-pole, au fostu d'in Franci'a. De atunci inainte, multi greci, pentru cá se scape de apuseni, trecura la legea mohamedana, éra altii se amestecara cu mohamedanii d'in Asi'a inca si prin casatorii.

Celu d'intaiu d'intre imperatorii grecesci a fostu Theodoros Laskaris, carele pe fica-sa Mari'a o a incredintiatu (logoditu) cu principele turcomanu Holaku, éra apoi stricandu cu acesta, o a maritatu dupa fratele si successorulu aceluia, anume Abaka-Chan.*) Mai tardiu imperatulu Andronikos fiulu, a datu de socia pe un'a princepsa greca sultanului Urchanu, cu carele se avea fórte bene si care a fostu fiulu lui Osmanu, fundatoriulu imperiului tur-cescu. Pe la an. 134½ imperatésa An'a, mam'a junelui imperatu Joannes Palaeologos si nou'a imperatesa Irin'a, soci'a lui Cantacuzenos, carele d'in mare Domesticos inca ajunsese prin intrigele sale la tron, se intrecea care de care se'si marite pe ficele loru dupa sultanulu Urchanu. In adevéru cà Cantacuzenos in a. 1368 isi marità pe un'a d'in cele trei fiice a le sale dupa Urchanu. Ospetiulu pom-posu se tienù pe campi'a cetatei Selymbria. Acésta casatori'a a fostu cu atátu mai coperita de infamia

*) Vedi Jos. v. Hammer-Purgstall Geschichte des Osma-nischen Reiches Lib. I., casulu descriu asia, precumu ilu aflá elu la istoriografulu grecu Pachimeres L. III. pentru epoc'a d'in-tre a. 1259 si 1268.

pentru tronul și pentru aristocrația grecescă, cu atât că turculul Urchanu era pe atunci tocma de șeszeci de ani, și cu atât că Imperatul grecesc dădea lui pe fașă numai de frică, că se nu 'io rapesca cela cu armele.*) De aci încolo cea mai mare parte a oligarhiei bizantine grecesci a continuat a face cauza comună cu turcii, dela cari cerea ajutoriu în contra bulgarilor, serbilor, daco-romanilor și în contra venetianilor, era acela ajutoriu ilu cumparată candu cu ténuturi și provincii rupte d'în corpulu imperiului, candu cu aurul, candu cu corpulu ficeilor și sororilor proprie, pe care le infundă în haremurile turcilor fruntasi, sultani, sheichi, veziri, pasi. Se observamă foarte bene, că fanariotii maritânduși femeile lor după mohamedani, calcă în pitióre toties quoties legea evangelică a monogamiei și adoptă poligamiă întrul întielesu curat turcescu, pentru că neci unu turcu nu se oblega cãtra greci, că va vietui numai cu sociă crestina și adeca numai cu una, ci turcii isi luă ori-câte femei voiă ei, prin urmare concitiile de greci era degradate în haremele turcesci de concubine (tiitorie), prin urmare parentii lor, cari le maritată după turci, după canonele christiane trebuea se cada sub cea mai grea pedepsă. Inse neci vorba de asia ceva. Regis ad exemplum etc. Era clerulu înca era decadiutu atātu de infricosiatu, în cātu pentru lumea tóta n'ar fi cutezatu a mai calca vreuna-data pe urmele marelui Vasilie, a le lui Ioanu gura-de-auru etc. Acelasi cleru inse muștră pe lume pentru casatoriă aduoă, era a treiă și a patriă o condamnă; d'în contra la introducerea poligamiei și a concubinatuului în modulu susu aratat, nu avea curagiulu seși ridice neci macaru degetulu celu micu. Vedi asia ceva însemna a stracura tientiariulu și a înghiti camilă. D'în tôte inse te pune la straina mirare agerulu contrastu care se manifesta în caracterulu bizantinilor și carele este una adevărata ereditate orientale. Cea mai fanatică religiositate alaturea cu celu mai scãrbosu desfrenu și coruptiune; cea mai furioșă ură asupra celor de alte confesiuni cristiane, și cea mai gretioșă umilire și avilire fatia cu religiu-ne lui Mohamedu.

După alungarea latinilor în an. 1261, era mai alesu după mórtea imperatului Michailu (VIII), Palaeologos (1282), sub fiulu seu Andronicu II. imperiulu bizantin cadit în fapta sub protectiunea mohamedanilor, de care neci că mai scapă. De aci încolo turcii subjugara successive mai tôte provinciile imperiului, până ce în alu cincispredecelea seculu, pe candu veni la tronul nefericitulu Constantinu XI., teritoriulu imperiului bizantin se marginise numai la capitala și la câteva comune rurale, seu cumu amu dice, la unu singuru districtu. În Februaru 1451 faimosulu tiranu Mohamedu II. fiulu lui Murad II. nascutu d'în una sclava, succede tata-scu la tronul în

*) Totu Hammer, după scriitorii bizantini Nicephorus Gregoras Libr. XVI. et Cantacuzenos L. IV. Cap. 4.

etate numai de 21 de ani, adeca pe candu furile teneretiloru facu pe omu mai întreprindietoriu și mai cutediatoriu. N'a trecut unu anu și grecii s'au potutu convinge pe deplin, că Mohamed e determinatu a cuceri Constantinopolea cu ori ce pretiu și a nimici ori-ce urme de independentia nationale și politica, d'în cātu le mai remasese lor. Cu tôte acestea se nu creda cineva, că aristocrația grecescă se ocupă seriosu de sôrtea imperiului și chiaru de venitoriulu seu, ci în locu de acêsta ea și calugarimea sfasieta cumplitu în partite confessionali, se certă, se afurisea și se batea că orbii pentru Henotikon și pentru un'a multime de alte lucruri theologice, pe care neci până în dio'a de astadi nu le întielege nimeni pe lume și neci că le va întielege cineva în veci'a veciloru, pentru că neci n'are ce se întielega d'în ele. Numai nefericitulu imperatu Constantinu și înca cãtiva puçini mai nobili de sufletu și mai departe vedietori rogă pe greci dă și nôpte, că pentru Ddieu se lase certele religioșe și urele d'într'e ei, și se vedea cumu se scape de jugulu unui tiranu barbaru. Pe atunci imperiulu bizantin nu mai era în stare se tiena neci diece mii de ostasi regulati. Ori-cine putea se vedea, că un'a mana de ômeni nu va fi în stare de a se apara de 250 mii turci, căci armat'a lui Mohamed II-lea la acestu numeru ajunsese. Indesiertu imperatulu și partisanii sei insistea că se cãra ajutoriu dela apuseni, căci grecii strigă: „Ne facemă mai bene turci, decâtu se ne impacamă cu apusenii și se le ceremă ajutoriulu lor.“ Marele navarchu (admiralu) Lucas Notaras, pe atunci celu mai potente aristocratu în Constantinopole, inse omu plinu de ură și fanatismu orbu, dechiară pe fatia, că mai voiesce că se domnesca în capitala turbanulu turcescu, decâtu se mai vedea vreuna pelaria apusene în trens'a. Patriarchulu Genadie înca era cu totul în contra impacarei cu apusenii, d'în care cauza imperatulu ilu essilase în monastirea Pantocrator. Istoriografulu grecu Phrantse, pe atunci protovestiariu imperatescu, arata că pe candu se începù bombardarea cetatei prin turci, grecii armati în cetate era numai patru mii noue sute treidiece și septe. La acestia se mai adaosera due mii de straini, chiamati de imperatulu și comandati de Joanes Longus Giustiniani, apoi trei până în cincisute de italieni d'în republic'a Genuiei. Aristocrația și calugarimea nu putea se suferi neci atātu ajutoriu strainu, pentru că orbiti cu totul de fanatismulu religiosu și de cea mai gretioșă superstitiune trecuta în caracterulu loru că la tôte poporale moleșite și desfrenate, credea tare și virtosu, că Ddieu și Panagi'a va face nesmentitu și neaparatu cele mai mari minuni în favoarea greciloru, în cātu turcii se voru spaimanta și voru fugi până în fundulu Asiei. Istoriografulu Dukas scrie, că una calugaritia de infuriata ce era asupra italianiloru, pentru că se faca acestora mană, esî d'în monastire și intrandu într'unu harem, se facu turcoica. Mai multi aristocrati și anume Notaras, tiena corespundentia regulata cu

pasii turcesci, de aceea Giustiniani a sî numitu pe Notaras in presentia imperatului „tradatoriu.“ Duoi ieromonachi d'in cei mai de frunte, anume Manuilu Giagari sî Neophitos venitu d'in Rhodos, fusesera insarcinati de imperatulu sî de ministrii, pentrucá se puna la cale cátu mai curend'a reparatura a muriloru sî a bastileloru cetatei; acei talchari sî tradatori inse in locu de a implini porunc'a cu scumpatate, amblara tandalindu, ascunsera banii statului, éra anume sieptedieci de mii de galbini ii ingropara in pamentu, pe carii apoi turcii dupa ocuparea Constantinopolei afflandu'i ii desgropara.

Éca, acésta fusese aristocrati'a bisantina pâna in an. 1453. Semena fórte, cá sultanulu Mohamedu II. cunoscea prea bene pe boierii greciloru, pentrucá acelu tiranu indata dupa ce se asiedià in capitala, chiamandu la sine pe Notaras, dupa unele cuvente mustratórie, incepù a'lu consolá, ii daruì cáte una miie asprii pentru fiacare membru alu familiei sale, 'i promise cá'lu va reasiedia in functiunile pe care le avuse, dupa aceea 'i cerù una lista de toti demnitarii curtei sî de functionarii imperiului, cáti avuse Constantinu XI. Se intielege cá numerulu functionariloru fusese mare. Mai multi d'in ei scapasera de mórte séu de sclavia pe câteva corabii, care la Itali'a, care in tierile romanesci; cei mai multi inse cadiusera in captivitatea túrciloru. A duo'a dí, adeca in 30. Maiu, tiranulu Mohamedu inbetanduse la unu ospetiu, trimite pe carnefici la Notaras, cá se'lu aduca inpreuna cu fiii lui; pe fiiu-seu de patrusprediece ani ilu luà pentru haremulu seu celu spurcatu, la ceilalti prunci li se taiara capetele, dupa aceea taiara sî pe alu tatalni loru, éra cadavrele se aruncara neingropate. Capetele acestei familii fusera spalate de sange sî puse pe més'a tiranului intre pachara cá ornamentu. Numai soci'a lni Notaras, care fusese una femeia d'in cele mai virtuóse, morí mórte firésca, inse in captivitate la unu satu, unde fusese dusa de turci. In dílele urmatórie Mohamed dede porunci aspre, cá se caute sî se aduca inaintea sa pre toti „Archontii greciloru,“ adeca pe toti frantasii séu aristocratii, patricii, oligarchii, séu di-le cumu vei voi, cáti voru fi apucatu in captivitatea túrciloru, pentrucá voiesce se'i reasiedie in functiunile sî in rangurile loru. Li adusera. Turcii carii 'i avea prinsii cá sclavi ai loru, fusera desdanati de tiranu cu cáte un'a miie asprii de unu capu de archonte, pentrucá la toti li se taiara capetele.

Puçinu dupa aceea Mohamed demandà cá se'i aduca d'in tóte tierile sî tienuturile murari sî calce de ajunsu, pentrucá se repareze murii Constantinopolei, éra dela Trapezuntu, Sinope sî Asprocastron constrinse pe vreo cincii mii de familii sub pedépsa de mórte, cá se se stramute la Constantinopole in forma de colonii in loculu celoru fugiti. Una publicatiune a sultanului tienea, sî asecurá pe grecii cei fugiti, cá toti cáti voru fi in stare de a documenta nobilitatea loru cu diplome, pâna la dio'a de St. Petru se se reintórca in patri'a loru, cá-ce sub domni'a tur-

céasca le va merge multu mai bene, decátu sub cea crestinéscă. Care cumu s'a insielatu de promissiuile mintiunóse ale tiranului sî a venitu a casa, a platit'o cu viétia, pentrucá sî acestora li s'au taiatu capetele. In urmatorii siepte ani, in carii tiranulu a supusu sî pe acea parte a Greciei, care era domnita de cei duoi frati ai nefericitului Constantinu XI., anume Demetrius sî Thomas, s'au mai omoritu alte câteva mii de nobili greci. Dara ce e dreptu, cá multi d'in acei archonti sî despoti séu principi greci tractá pe poporu in modu totu asiá de barbaru, cá sî turcii. Inse Thomas, adeca alu treilea frate alu lui Constantinu, intrecea pe toti ceilalti aristocrati greci in brutalitate, tirania; rapacitate sî perfidia spurcata, in care tóte, elu rivalisá cu sultanulu Mohamedu II., fàra cá se aiba sî mentea cea agera a aceluia. Acelu tiranu Thomas pentrucá se póta rapi Achai'a sî Glarenti'a dela unu consangenu ala seu, ilu insielà pe acesta cá se mérga pâna la cetatea Patras, unde apoi ilu aruncà inpreuna cu fiii lui in carcere si 'i ucise prin mórtea cea mai fiorósa, prin fóme, éra pe generele principelui de Achaia prindiendu'lu, ii taià manile, nasulu sî urechile, apoi ii scóse sî ochii. Asiá facù Thomas sî cu Theodoros Bokali, unulu d'in cei mai de frunte proprietari d'in Peloponesu, ilu spolià de tóta averea, apoi ii scóse sî ochii. Manuilu Cantacuzinu a scapatu de aceea sórte numai cá prin urechile acului. Acelasi Thomas a pusu in viétia sa sume de juramente sî anume unulu la Sparta sub liturgía, in presentia mitropolitului, cátra frate-seu Demetrius, a carui viétia inca nu era sigura de elu; le-a calcatu inse pe tóte, fàra cea mai mica mustrare de cugetu. De altu-mentrea parol'a data sî juramentulu la greci in tempurile d'in urma ale imperiului perdusera ori-ce valóre in cercurile mai inalte ale societatei. De aici apoi apusenii o luara cá de una maxima, cá se díca: Graeca fides nulla fides. Intr'aceea pe atunci neci apusenii nu era cu multu mai buni, neci chiaru in punctulu acesta.

D'in sec. elu 13-lea se asiediase una ramura de imperiu grecescu sî la Trapezuntu (Trapezus, Trebisonda). Celu d'in urma imperatu dela Trapezuntu, anume Davidu, fu adusu cu tóta famili'a sa la Constantinopole, unde sub unu pretextu prea de nimicu fu taiatu elu, siepte fii ai sei, frate seu Alexie sî unu nepotu alu seu, éra pe fiic'a lui David anume An'a o aruncara in harem, nu inse cá socia, ci cá sclava a sultanului.

Destulu atàta, cá Mohamed II. pâna unde numai potù ajunge sabi'a lui cea recurbata, miciorà numerulu aristocratiloru greci cu multe mii de capete, sî asia tirani'a sî perfidia loru fu pedepsita infricosiatu prin tirani'a sî perfidia turcéscă. Intr'aceea ómeni ambitiosi, rapaci, insetati de gloria desierta, au fostu de candu lumea sî pe semne cá voru mai fi totudeauna. Cu atàtu mai multu s'a intemplatu acésta la grecii subjugati de turci. Lasamu cá in cursulu tempuriloru multi greci frantasi s'au turcitu; lasamu

cà multe familii fruntasie remase crestine, se degradasera pe sine atàtu de profundu, in càtu ele se tie-nea onorate sî fericite, dèca ficele loru cele mai frumóse era primite in haremulu sultaniloru, séu in ale altoru turci de positiune inalta, dara apoi acelea avuti colossali, rapite dela tóte popórale sî acumulate in Constantinopole, acea pompa orientale ce desfasiura sultanulu sî curtea lui, sî in fine desfrenarile continuate cu raffinementu diabolicu, atragea pe multi crestini si 'i facea cá se intre in sierbitiu turcescu chiaru cu pericolulu vietiei loru, care in adeveru se sî periclitá fórte desu. Asia se intemplà, cà d'in resturile aristocratiei vechi sî d'in alti ómeni noi, nu numai greci, ci sî italieni greciti, mai alesu dela Veneti'a sî Genua, locuitori in Galata, in Sinope, in Peloponesu sî in mai multe insule, successive se formà una alta classe de aristocratia, care in tempurile nóstre e cunoscuta sub nume de fanarioti. Una d'in maximele de statu a le sultaniloru era, cà ori-ce grecu s'ar aventa inainte pe terrenulu politicu sî ar ajunge la óresi-care vedea sî influentia politica, se'si perdia capulu. In acestu modu pre càtu de simplu, pe atàta sî de barbaru credea sultanii, cà voru remanea scutiti de raffinatale intrige ale aristocratiei grecesci, de care n'au remasu aparatu neci-unulu d'entre imperatorii crestini. Una alta ramura de aristocratia grecésca ce nu se ocupá cu politic'a, ci 'si alesese partea cea mai buna, adeca functiuni administrative sî finantiali, se desvoltà sî inaintà cu periculu mai puçinu. Inse acésta classe de ómeni e cunoscuta sub nume de primati séu „Chodjabaschi,“ numiti in bajocura sî turci botezati. A trei'a classe de aristocratia fanariotica se afla in clerulu inaltu alu greciloru.

Cu acestea trei classe de aristocratia fanariotica au avutu a face nu numai poporulu grecescu, ci sî poporulu romanescu, éra anume acesta nu numai in cursu de aprópe 120 de ani, pre càtu tempu principatele romanesci au avutu domni greci d'in Fanaru, ci sî multu mai inainte, adeca dela caderea Constantinopolei in manile turciloru, pentrucà de atunci au venitu succesive in acestea tieri multime mare de familii scapate de iataganu. Ba sunt destule urme istorice, dupa care mergundu, trebue se sustienemu, cà sî inainte de an. 1453, adeca incependu toema dela imperatulu Constantinu m., aristocratia, sî cea profana, sî cea eclesiastica d'in Constantinopole a essercitatu inriurintia mare asupra poporulu romanescu preste totu, d'in care cauza s'au sî escatu destule certe sî guere fórte sangeróse intre greci sî romani. Cu alte cuvente: boierimea romanésca sî archontii greci au statu totu-deanna in relatiuni strinse unii cu altii, afara numai de acelu periodu istoricu, intru care romanii sî bulgarii s'au vedutu constrinsi a se confedera intre sine sî a se inarma de un'a parte asupra rapacitatei bisantine, éra de alt'a in contra invasiuniloru sî brutalitatiloru unguresci sî polonesci.

D'in acestea urméza de sine, cá se cunóscemu necesitatea de a ne ocupa nu numai cu istoria bi-

santina in genere, ci sî in specie cu istoria aristocratiei bisantine séu fanariotice, adoperandune a strabate in spiritulu ei sî in tóte ramurile activitatei aceleia.

(Va urma.)

Érasi despre conscriptiunea poporulu facuta cu terminulu de 31. Decembre 1869.

In Nrii 12 si 33 ai „Transilvaniei“ d'in an. tr. 1870 s'au publicatu mai multe cifre statistice oficiali adunate prin catagrafi'a d'in 31. Dec. 1869, si anume in Nr. 12 d'in asia numit'a Cislaitani'a, adeca d'in tierile germane si slave, slavo-italiane ale imperiulu austriacu si d'in Bucovin'a, éra in Nr. 13 s'a scosu numerulu locuitoriloru Ungariei, Transilvaniei, Croatiei si Slavoniei, cumu si alu Confiniulu militariu, atàtu in cifre generali, càtu si dupa secse, asia precumu l'a substernutu ministrulu Gorové in raportulu seu d'in 24. Maiu alu aceluasi anu càtra monarebu. Cu aceeasi ocaziune s'au datu si óresi-care esplicatiuni statistice, scóse atàtu d'in raportulu aceluasi ministru, càtu si d'in alte fîntani. De atunci incóce, pre candu directiunea statistica lucrá mai departe intru grupparea cifreloru, se aflà cu cale, cá gubernulu ungurescu se imite si elu esemplulu altoru guberne si se 'si publice studiulu seu statisticu in forma de carte, séu in brosiure, precumu in alte staturi inaintate se face de multe dieci de ani. Statisticii unguresci in cursu de unu anu scósera una brosiurica, in care pre langa esplicatiunile necesarie se coprinde mai multe gruppe de cifre principali, de asta-data inse numai d'in Ungari'a si d'in Transilvani'a, éra Croati'a, Slavoni'a si Confiniulu militariu au se urmeze dupa acesta.

Sciti cà rubric'a nationalitatiloru a lipsitu cu totulu d'in conscriptiune, si cà locuitorii fusera specificati numai dupa confessiunile loru religióse.

D'in acestea cifre statistice, inse cumu amu díce confessionali, in Ungari'a nu se póte combina mai nimicu la cifrele specifice ale nationalitatiloru. In Ungari'a magiarii, slavii, chiaru si nemtii sunt desbinati dupa confessiuni celu puçinu in câte trei parti, adeca d'in aceleasi nationalitati sunt si catholici, si calvini, si luterani. De confessiunea greco-resariténa anatolica se tienu nu numai serbii mai toti, afara de asia numitii Schaketi, carii sunt r. catholici, ci si mare parte de romani; éra greco-catholici sunt ruthenii séu rusinii (rusnegii) si un'a alta parte de romani. Cumu se'i alegi pe acestia unii de càtra altii dupa nationalitate? Mai adaoge, cà de càtiva ani incóce multime de nemti si jidovi, pentrucá se placa aristocratiei magiare si se se póta bucura de gratia ei, renegandu'si numele vechiu, adoptara altele magiare, precumu in acésta vanitate si nebunia au cadutu pàna la a. 1848 multi si d'in romani, carora la era rusine de tata-seu si de mama sa, de consangeni si

de întreg'a națiune, că și cumu acésta ar fi venit aici cu corturile d'în Indi'a, éra nu cu armele înpumnate și cu antic'a cultura romana pe pământulu Daciei, pe care'lu apara și astadi în numeru preste un'a sută de mii romani înrolati atât sub standartulu negrugalbinu că ostasi imperatesci, cât și sub tricolora Ungariei că garda mobila.

În Transilvani'a este mai usioru a defini naționalitatea după confesiuni, cu singura excepțiune a romano-catholicilor. Aici adeca toți cei de confesiunile greco-resarităna orthodoxa și greco-resarităna catholica (unita) sunt romani (cu singur'a excepțiune de câteva mii de țigani, cari se înpartu în totu felulu de confesiuni, după cumu le este lor mai îndemana...). Calvinii (elvetiani) și unitarianii sunt toți sasi, afara numai de vreo 20 de mii luterani, cari sunt magiari. Lutheranii (evangelicii augustani) sunt toți sasi, afara numai de vreo 20 de mii luterani, cari sunt magiari. Numai romano-catholicii sunt magiari, germani, italieni, slavi-bohemi (veniti în țiera succesive și asediați pe ici pe colea) și țigani, adeca totu felulu de sementii. Cei de legea mosaica sunt numai jidovi, pentrucă se pare că sub rubric'a „alti necrestini,“ se întielegu secuii sabatari d'în scaunulu Murasiului, cu tóte că de aceia trebuie se fia mai multi, dara 'i voru fi conscriși la vreun'a alta concessiune inadinsu.

Nu se cuvene a uita, că romani mai sunt, și înca multi, în Confiniulu militariu d'în Banatu spre Dunare, și în Bucovin'a. Asia luandu'si cineva ostené'la de a'i numera pre toți cu grija și sinceritate, apoi totu va afla cifr'a cunoscuta de trei milioane și mai bene.

Se mai învetiamu înca ceva d'în datele statistice publicate de ministeriulu ungurescu, adeca starea culturai, care în țierile numite ale corónei unguresci atâtă este de desperata, în câtu însusi „Pesti Napló,“ care că organu alu ministerului, era până aci fórte optimistu, vediendu acestea cifre, s'a înfioratu d'înaintea semnificatiunei lor, și cu totu dreptulu. Étale.

În Ungari'a propria d'în 11,117,623 suflete știu citi și scrie numai: 2,020,590 barbati și 1,285,400 femei; éra numai a citi: 383,950 barbati și 811,499 femei. Nu știu nimicu, adeca neci citi neci scrie: 3,094,891 barbati și 3,521,293 femei; adeca 6,616,184 suflete d'în Ungari'a propria nu știu carte de locu.

Acestea proporțiuni în Transilvani'a sunt și mai întristatorie, pentrucă în acésta țiera asia precumu este ea redusă la un'a populațiune numai de 2,101,727 suflete*), știu citi și scrie numai: 191,345 barbati și 96,140 femei, éra numai citi 33,938 barbati și 53,372 femei. Prin urmăre în Transilvani'a nu știu carte de locu 825,862 barbati și 901,070 femei, séu cu totulu

*) Cele 4 municipia rupte în an. 1861 dela Transilvani'a prin maestria diplomatica, adeca Zarandu, Crasn'a, Solnocu, districtulu Cetatei-de-pétra, avea în 1869 locuitori 252,161, adeca preste $\frac{1}{4}$ de milionu, d'în cari $\frac{3}{4}$ sunt romani, înse până în dilele nóstre fórte lipsiti de miđulocé cultivatórie și anume în due comitate tractati în modu prea vitreu.

d'în amenduoé sexele nu știu carte 1 milionu 726,932 de persóne.

În alte țieri care se numescu și sunt în adeveru cultivate, proporțiunea este tocma inversă, adeca în acelea țieri știu carte pe atât, pe cât nu știu la noi, și sunt nesciutori numai atâtă, séu înca și mai puțin decátu sunt la noi aceia, cari au învetiatu ceva carte.

Aici se cuvene se mai însemnamu înca unu lucrú tristu. Între acei locuitori ardeleni, cari știu ceva carte, celu puțin $\frac{1}{3}$ parte d'în ei au se mulțimésca pentru acea știința, bătiiului de corporalu. Cu acésta voim se dîcemu, că déca nu s'ar fi apucatu „Nemtiulu“ în dilele Mariei Teresiei și în a le imperatului Iosifu II., că în comunele celor cinci regimente confiniarie se faca romanilor și secuilor scolúte și se'i mane de frica la scóla, astadi neci atâtă nu ai afla, cari se scia cevasi carte, pentrucă de alta parte, aristocrati'a (boierimea) țierei s'a opusú totu-deaun'a d'în respoteri la infientiarea de scóle în partea cea mai mare a țierei, pe unde a domnitú ea, éra patricianii sasiloru înca au imitatú în mai multe ținuturi pe boieri; de aici vene, că mai alesu sasimea d'între riurile Oltu și Têrnave nu este cu nimicu mai cultivată decátu romanimea și secuimea, și asia tóte trei elementele se afla în stare primitiva; éra ceea ce face culmea reului este, că poporulu nu simte neci-decumu necesitatea scólei, ba d'în contra, în multe parti a le țierei o țiene de un'a adeverata calamitate, și face totu ce póte, pentrucă se scape de ea. Se recunóscemu cu totii, că în mai multe comune acésta stare de barbaría se póte escusa cu sarac'a cea mare a locuitoriloru înpilati și maltratați, éra în altele cu desbinarea, și nationale, și confesionale, adeca pe unde comunele de si mici, sunt compuse d'în romani, unguri și sasi, apoi desbinate în câte trei, patru, înca și cinci confesiuni, adeca în romani uniti și neuniti, magiari catholici și calvini, séu înca și unitari. În fórte multe comune înse aceste desculpări nu au neci-decumu locu, și scóla totu lipsesce. Sunt ani duoedeci, de candu, se marturisimú în cugetu curatu, guvernele care 'si urmăra după tempu, déca și n'au statú cu totu-adensulu pentru infientiarea de scóle, dara celu puțin nu au împedecatu pe nimeni, pe neci-una confesiune dela infientiarea de scóle.*). Mai multu: în urmărea faimosului concordatu d'în 1855 confesiunile au castigatu dreptu intensu de a'si funda ori-câte scóle aru fi voitú ele. Si ce s'a facutu în acesti 15 ani pe terenulu instructiunei publice? Cifrele statistice mai susu citate ne dau unu respunsu fórte rusinatoriu, pentrucă d'înaintea acelorú cifre cade ori-ce masca. Nu'si

*) Nu întielegemu aici pe consiliarii de instructiunea publice, d'între cari dn. P. Vasiciu ocupă cu totu dreptulu loculu antaiu, că unulu adeca, carele ne cumu se împedece, dara si-a sacrificatu cea mai buna parte a vietiei sale de barbatu, sanetatea si linistea pentru infientiarea de scóle.

pregete cineva a subtrage d'in citr'a totale a celoru carii scia ceva carte pàna in 31. Dec. 1869, pre toti aceia, carii locuescu pe la orasie, unde au si invetiatiu carte, pe toti satenii càti au inceputu se invetie totu la orasie, apoi pre toti càti apucaseru a invetia pàna la 1848 in scólele celoru cincii regimente, atunci va vedea cu spaima si umilire miculu numeru alu aceloru teneri, carii voru fi invetiatiu carte in scólele popularie fundate dela 1850 si respective dela 1855 încóce.

Si ce vi se pare Dv. onorabili lectori, óre articulu ungurescu XXXVIII. d'in 1868 ne va inmultí scólele, va inainta instructiunea publica si cultur'a? Asia ar fi se fia, pentrucà acelu articlu coprinde multe lucruri bune. Atàta numai, cà elu se póte asemena prea bene cu unu caroiu, la care sunt injugate séu inhamate càte 4—5 parechi de vite, si de inainte, si de inapoi, éra mánatorii mana, fia-care in directiunea ce le place loru. Asia carulu cauta se stea pe locu. Statulu si biserica, natiunea domnitoria si natiunile domnite, fia-care se uita cu ochi de lupu un'a la alt'a. Transilvani'a remane totu Briareulu celu legatu cu lantiuri cumplite de muntii sei. Intre asemeni inpregiurari si conjuncturi inca si cei mai tari in credinti'a venitoriului cadu in tentatiune de a despera, si au se'si reculega tóte poterile spiritului, pentrucà se'si sustiena curagiulu de a lucra si mai departe pentru acésta tíera de trei-óri nefericita.

D'in tóte scirile, atátu oficiali, càtu si purcese dela barbati onorabili, pe carii dore de sórtea patriei, a natiunei si preste totu a poporului, se póte trage cu mare probabilitate conclusiunea, cà d'in scólele càte figuréza pe charthia cá infientiate, cu doctentii loru functionandu, abia $\frac{1}{3}$ parte merita numele de scóle, éra alte $\frac{2}{3}$ nu merita si n'au meritatu neci un'a data acelu nume venerabile. Asia a fostu acésta pe tempulu domniei nemtiesci, asia este si acumu sub domni'a unguresca. Comparati coprinsulu relatiuniloru oficiali esite d'in pen'a consiliariloru de instructiune publica, cu cele care esu astadi d'in cancelariile inspectoriloru unguresci de instructiunea publica, si ve veti convinge despre adevverulu dísei nóstre. D'in sute de esemple numai unele. Confessiunile d'in Brasiovu se tienu cà au scóle care de care mai multe si mai bune, si cu tóte acestea d'in cercetarile oficiali intreprinse in anulu trecutú a esitu, cà de ess. d'in 1200 copii si copile de nationalitate magiara, obligati a ambla la scóla (intre 6 ani impliniti si 14 ani), 790 nu mergu la neci-una scóla. Totu asia este acésta si la romani, de si aici s'au luatu totu feliulu de mesure, si mai blande, si mai aspre, pentrucà parentii se fia induplecati a'si da copiii la scóla. Dara Dv. sciti ce respundu mai multi parenti: „D'in copiii mei n'au se se alega neci popi, neci domni.“

Acestu limbagiu ilu potu avé numai sclavii nascuti si crescuti in sclavia. Unu sclavu pe alu carui caracteru sierbitutea apucà se prinda óresi-cumu scórtia, éra ochii sei sufletesci se afla inpainginati, nu

cuteza se'si inaltie ochii in susu; elu nu pretinesce cultur'a neci macaru cá midiulocu spre a ajunge la libertate, pentrucà simtiulu libertatei au amortítu in ànim'a sa. Ungurii porta fórté multu cuventulu de libertate in gurele loru; cu tóte acestea loru le lipsece conceptulu genuinu alu libertatei, éra in loculu acelaia e substituitu altulu, alu licentiei, alu desfrenului. Preste acésta cuventulu „Szabadság“ neci cà este de origine unguresca, ci curatu slavonescu, si n'are semnificatiunea libertatei innascute, ci numai a libertatei castigate, a dimissiunei séu manumissiunei d'in sierbitute. Daco-romanii perduseru d'in limb'a loru pàna si cuventulu libertate, pentrucà ori-unde sierbitutea e in permanentia si domnesce secolu intregi, de acolo trebue se dispara succesive tóte conceptele despre libertate. La ei inca intrase „Slobozeni'a slava, care este totu un'a cu magiaresculu Szabadság.“

In tierile locuite de daco-romani si de magiari nu mai scimu ce se ne facemu de lips'a cea greu simtita pentru ingenieeri, geometrii, mecanici, chemici, silvicultori, agronomi, carii se scia porta economia rationabile, hydraulisti, constructori si conductori de corabii, medici si chirurghi d'in sinulu nostru, mineralogi si preste totu montanisti buní si renumiti; simtimu lips'a celu puçinu de 4—5 mii de oficiari, carii se esa d'in patriile nóstre pentru armat'a imperiala si pentru gard'a mobila (Landwehr, Honvéd), la tóte ramurele sierbitiului ostasiescu, la artilleria, calarime, pedestrime, etc.; la calile ferate se cere unu numeru fórté considerabile de functionari, conductori, machinisti; la poste si telegrafe se inmultiescu pe fiecare anu afacerile, prin urmare se ceru si individi bene instruiti si capaci; preste acésta tocma si pe terrenulu juridicu se mai simte inca mare lipsa de barbati bene preparati; de carier'a diplomatica (functiuni de consuli, cancelari, dragomani, diferite graduri de missiuni diplomatice) nu mai memoramu nimica asta-data. Cu tóte acestea sclavulu iti respunde, cà fiulu seu n'are se se faca domnu, éra „nemesiulu“ impententatu, de si ii place fórté a figura cá domnu, este inse neasemnatu mai lenesiu si mai fatalistu, decàtu se voiésca a invetia mai multu decàtu numai a cití si a scrie de colea pàna colea, éra apoi déca vene „némtiulu,“ cá se se asiedie in midiuloculu nostru, atunci ii injura toti dieii nemtiesci, toti santii si chiaile dela usi'a raiului.

Dupa 4 mii de jidovi càti se aflá in Transilvani'a pàna la 1848, mai venira pe urm'a „nemtiloru“ alti 20 de mii de jidovi, carii toti se sustienu mai multu dela poporulu tieriei nóstre, si pentru ce óre? Pentrucà jidovulu a invetiatiu carte si arithmetica, multa puçina, dara totu mai multa decàtu daco-romanulu, pe care pàna la 1848 nu'lu lasara se invetie, éra de atunci încóce nu voiesce elu se mérga la scóla.

Ardelénulu vede bene, cà artele si professiunile de manufacture inca presupunu unu gradu óre-care

de scientia; elu scie că nu le are, si că banisiorii lui mergu la „nemptiu“ pentru fabricate si manufacturi; cu tóte acestea elu nu voiesce se invetie.

Legislativ'a Ungariei se ocupa cu planulu de a modifica legea electorala asia, in cătu numai aceia se aiba dreptu activu si passivu, carii voru sci carte, adeca voru sci se citésca si se scrie bene. Atunci apoi se póte abate dela legea electorala transilvana d'in 1848, pentrucă i va fi de ajunsu, déca va fi decretatu: „Idiotii si mojicii fàra carte sunt lipsiti de drepturi. Cine voiesce se aiba drepturi, se invetie carte.“

Cu tóte acestea sclavii, sierbii, carii nu cunosc libertatea, ci numai slobozeni'a (szabadság) d'in temnitia si lantiuri, voru díce si atunci, că ei n'au trebuintia de invetiatura, că-ci acésta e pentru domni, éra nu pentru sierbi. Sermanu sclavu, cumu ai uitatu tu, că odenióra numele de Romanu era sinonimu cu Domnu. Este de multu de atunci, ce e dreptu, că-ci in cursulu secoliloru caduramu asia de cumplitu, in cătu numele de Romanu, românu, rumânu, vlahu, valachu, ajunse a fi sinonimu cu sclavu, cu sierbu, precumu acésta se cunósce d'in multe acte publice, emanate nu numai dela unguri, ci si dela boierii d'in Munteni'a. Dara acea inferatura, acea stigma negra si spurcata trebue se se sterga un'a data, éra stergerea se póte midiulocí mai siguru prin cultura, prin scientia, prin scóle numeróse, diverse si fórte bune.

Noi cá si magiarii, punemu temeiu mare pe numerositatea elementului nostru nationale si dorimu cu totu dreptulu inmultirea rassei nóstre. Inse nu ar trebui se perdemu d'in vedere sublim'a invetiatura a istoriei, că cultur'a scientifica si morala este aceea, care dà numerului de ómeni insemnatatea si valórea dorita. Mens agitat molem. De aceea de candu lumea minoritatile intiepte si prudenti au condusu, séu déca voiesci, au si portatu, voru si porta de nasu, voru si seduce, voru si subjuga usioru pe aceia, la carii se póte aplica ceealalta dísa vechia: Nos numero sumus et fruges consummere nati.

Colectiune de diplome

d'in diplomatarulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe români (valachi).

(Continuare.)

Testimoniales Petri Episcopi Transylvaniensis, super conventione trium quartarum Decimarum Capitulo Albensi competentium, per sacerdotes Capituli Mediensis pro 40 Marcis exarendatarum.

1283. die 23. Junii. Cod. Dipl. T. I. p. 75, 76.

Acesta este unu contractu inchiáietu între Petru episcopulu r. cat. de atunci in Transilvani'a si între parochii sasesci ai unor comune d'in pregiurulu Mediasului, in caus'a arendarei diecimeloru, pe care avea se le ia dela poporu si care fusera pretiute in patrudieci de marce argintu bunu. Pe atunci si Mediasulu era numai satu, că-ci asia se numesce, adeca villa.

Nos Petrus Divina miseratione Episcopus Transylvaniensis, memoriae commendamus, quibus expedit universis. Quod Fratres nostri universi de Capitulo ex una parte, et omnes sacerdotes de Medies ex altera, ad nostram accedentes praesentiam, videlicet: Valentinus¹⁾ Decanus de Villa Schelini²⁾, Joannes de Bertholm, Hendricus de Villa Rhenini³⁾, Petrus de Musna, Adam de Villa Medies⁴⁾, Gottfrid de Menttmare⁵⁾, Hendricus de⁶⁾, Teodorus de Kapus. Idem Capitulum ad magnam Instantiam et petitionem praefatorum Sacerdotum tres partes Decimarum, de Medies sibi debitarum, scilicet in frugibus, in vino, et apibus, et in agnellis, tam ipsorum personis, quam Ecclesiis eorundem, locaverunt cuilibet in solidum, pro quadraginta marcis boni argenti, Albae, in Winch⁷⁾ (et in Warasio⁸⁾) currentis ponderis trest: in perpetuum, exceptione quorumlibet, et cujuslibet temporis non obstante, in tribus terminis infrascriptis persolvendas, de quibus in vigilia Beati Michaelis debent solvere Decem Marcas, in quindenis S. Martini quindecim Marcas, et in quindenis purificationis B. Virginis residuas quindecim Marcas, hoc adjecto, ut si aliquem terminorum omiserint in solvendo in Crastinum, poenam dupli solvere tenebuntur, sive iidem sacerdotes, aut Villae eorum diminuantur, sive augmententur. In cujus rei testimonium ad utriusque partis petitionem Literas praesentes concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum Albae in Vigilia Joannis Baptistae anno Domini 1283.

1284. Append. Dipl. Trans. T. I.

Capitululu besericei dela Oradea mare face cunoscutu si adeveresce, că a venitu la densulu domn'a veduv'a comitelui Coplen in persóna si a dechiaratu, că avendu ea unu sierbu (sclavu, iobagiu) anume Pousa fiuu alu lui Unus si pe mam'a aceluia, adeca pe veduv'a lui Unus, dechiara de buna voia, că

*¹⁾ lege Valterus. — ²⁾ lege Ecchelina (Atielu). — ³⁾ hodie Reichesdorf v. hungarice Riomfalva. — ⁴⁾ 1283. Media fuit Villa. — ⁵⁾ monte majori. — ⁶⁾ lege Sarus. — ⁷⁾ hodie Alvincz. — ⁸⁾ Szász város.

Testimoniales has produxit Fiscus R. Transylvanicus in causa contra Clerum Saxonicum ratione minorum Decimarum. Ex Transumtionalibus hujus causae descripsit Cibinii 25. febr. 1828. Jos. C. Kemény.

Originale exstat in Archivo Capit. Alb. Transylvaniae in Cista Capit. fasc. 1 Nr. 14.

Transumtum Capit. exstat in Archivo Fisci Transylvanici fasc. 20. Lib. II. fundi Regii lit. I ubi annus harum literarum est 1283 non autem 1293.

Item in Archivo Fisci Regii Trans. sub lit. C. fasc. 17. appendice Lib. II. serie 17.

Edidit: Szeredai Notit. Capit. Alb. p. 11.

„ Katona VI. p. 883.

„ Batthyány Leg. Eccl. II. p. 498. sed erronee, nam ibid: est annus 1293. loco 1283.

„ Fejér C. D. T. VII. vol. III. p. 100. sed aequae erronee, nam ibid: est annus 1293. loco 1283.

„ Fejér C. D. T. V. vol. III. p. 191. ubi annus quidam 1283. recte est appositus, sed contextus literarum scatet lacunis.

Confer: der in Felmer

„ Benkő Milkovia

ea, domn'a veduv'a lui Coplen considerandu sierbitiale cele bune facute de acelu sierbu si de man'a lui, si dorindu a'si castiga prin acésta si fericirea cerésca, ii manumitte, adeca le dà libertate deplina, inse cu conditiune, cá pre cátu va mai fi ea in viétia, Pousa si mam'a-sa se nu aiba voia a o lasa, éra dupa mórtea domnei se se bucare de libertate si securitate deplina, cá si ori-care omu nascutu d'in parenti nobili, se póta merge si pe-trece ori-unde ie va placea, era consangeni domnei Coplen inca se nu aiba voia de a'i retiené, neci a'i reapasa in sierbitutea de mai inainté.

Capitulum Ecclesie Waradiensis. Omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in Domino sempiternam. Ad universorum notitiam tam presentium quam futurorum tenore presentium volumus pervenire. Quod nobilis Domina relicta Comitis Coplen ad nostram personaliter accedens presentiam, viva voce, spontaneaue voluntate est confessa, quandam servum suum hereditarium nomine Pousam filium Vnus coram nobis constitutum, et ipsam Vnus matrem ejusdem ob meritoria servitia eorundem, et remedium ac salutem animarum suarum manumisisse titulo perpetue libertatis, tali tamen conditione interjecta, quod, quamdiu ipsa domina vitalem duceret auram, eidem fidelitate qua decet servire deberent, et tenerentur, nec se possent alienare, seu retrahere ab eadem, sed ea defuncta ubique, et apud quoscunque vellent liberam et securam tamquam ab ingenuis parentibus procreati, haberent commorandi facultatem, nec alicui..... specialiter seu propinquis ipsius domine processu temporum liceat contra ipsum Pousam et matrem ejus, ac heredes eorum, occasione pristinae servitutis aliqualem suscitare questionem, in cujus rei memoriam, perpetuamque firmitatem, presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum feria quarta proxima ante octavas Pentecostes anno Domini M. CC. octogesimo quarto. Domino Batur Preposito, Emeryco Lectore, Joanne Cantore, Benedicto Custode magistris existentibus.

Descriptum ex originali in pergamento patenter expedito, in quo apparet vestigium sigilli ex serico albo pendentis.

Originale possidet Jos. C. Kemény.*)

1287. 6. Dec. Cod. Dipl. T. II. pag. 78.

Lodomeriu archiepiscopulu dela Strigonu d'in Ungari'a serie cátra episcopulu d'in Transilvani'a, cá acesta se dea indareptu reginei Ungariei taxele si darile care'i venea ei d'in districtulu Bistritiei.

Strigonii in festo b. Nicolai confess. Lodomerii Archiepiscopi Strigoniensis literae ad Episcopum Transylvaniae „ut census et tributa Dominae Reginae in Districtu de Besztercze provenientia“ eidem Reginae restitui faciat.

*) Not'a Red. In comitatulu Turdei sunt pana astadi famillii romanesci cu connumele Pusia. De altu-mentrea d'in acestu documentu, cá si d'in fórte multe altele invetiamu atáta, cá in sec. alu 13-lea sclavi'a apucase a se inradecina in tierile nóstre cá si in ori care alte tieri locuite de pagani, in mani'a toturoru doctrinloru evangeliei, pe care nu le respectá neci d'in un'a miie uuulu. Insii episcopii avea sclavi cu sutele.

Originale in Archivo Capit. Alb. Trans. f. 3. Nr. 3. in Cista Capit.

Edidit: Szeredai Series Episcoporum. Alb. p. 24.

„ Katona T. VII. p. 936. sed erronee.

„ Batthyány Leg. Eccl. T. II. p. 486. correcte.

„ Fejér C. D. T. V. vol. III. p. 364. cum lacunis et ideo male.*)

Donationales Ladislai IV. Regis super Terra Keresztur, Gerend, et Örke pro Nicolao de Gerend, et Attestatoriae super peracta eatenus pura statutione.

1289. Cod. Dipl. Tom. I. pag. 79.

Regele Ladislau IV. dà diploma de donatiune magistrului (cumu amu dice comandantelui, conductorului in acelea tempuri), anume Nicolau, fiu alu comitelui Petru, fiu alu lui Samsonu dela Grindu (comuna aprópe de Turd'a), pe comunele d'in Transilvani'a numite atunci Keresztur, Gurgud et Heurke, numite rom. Cristuru, Grindu et Urcu, tóte in comitat. Turdei, éra acésta donatiune se face acelu Nicolau séu Nicóra pentru multele lui virtuti ostasiesci si anume pentru unele fapte eroice implinite mai alesu in contra sasiloru rebelli d'in tienutulu Scepusu in Ungari'a. Se mai adaoge in acésta diploma, cá acelea trei comune remasesera pe atunci fára erede séu círonomu (mostenitoriu), adeca fára domnu, fára boieru, si cá prin urmare, pe temeiuulu „vechiulu usu alu tieriei,“ regele ascultandu si marturisirea universitatei boieriloru Transilvaniei, adeca pe reprezentantii tieriei, le dà magistrului Nicóra.

Ladislau Dei gratia Hungariae, Croatiae, Ramae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. Omnibus Christi fidelibus praesentes literas inspecturis salutem in omnium salvatore. Etsi cunctis de nostra sperantibus gratia adesse velimus, et teneamur, ex debito honestatis illis tamen specialibus debemus respondere, quorum nos ad haec inducunt merita gratiose, et movent fidelitates eximiae et insignes. Proinde ad universorum notitiam tam praesentium, quam posterorum harum serie volumus pervenire. Quod cum magister Nicolaus filius comitis Petri filii Sampsonis de Gerend**), in diversis expeditionibus Regni nostri fideles semper nobis in Regno nostro impenderit famulatus, variis se fortunae casibus se submittere non formidans, et specialiter tunc, cum nos ad partes Scepes contra populos de eodem, ad leniendam saevitiam cordis ipsorum seu contumaciam, quam a via fidelitatis declinando, in Nram gerebant Majestatem Regiam, processibus, qui tunc Castrum nostrum de eodem Scepes valida obsidione capere, et expugnare nitebantur, idem Magister Nicolaus ante omnes se objiciens ad visum et intuitum oculorum Nrum laudabiliter ante foras ejusdem castrum viriliter dimicavit. Demum cum nos, cum eisdem populis de Scepes conflictum habuissemus, et Domino permittente, victoriam laudabiliter consecuti fuisset, praedictus

*) Not'a Red. Adeca veniturile d'in districtulu Bistritiei ajunsesera a fi cumu se dice, apanagiulu reginei, éra episcopulu le trasese in pung'a sa.

**) Gerend in comit. Thorda, et hinc origo familiae jam extinctae Gerendianae.

Magister Nicolaus in conspectu Nrae Majestatis cum effusione sui sanguinis exhibuit fideliter et devote. Et licet pro talibus, et tantis servitiorum suorum generibus laudabilibus et condignis, amplioribus, potioribusve Donationum titulis dignissimus habeatur, et merito prae caeteris debeat anteponi, et extolli; in recompensationem servitiorum ejusdem volentes grata vicissitudine occurrere. Regio cum favore, quasdam terras Keresztur¹⁾, Gurgud²⁾, et Heurke³⁾, vocatas, habitatoribus carentes, in Comitatu de Thorda, existentes, quas universi nobiles partis Transylvaniae, tunc in ipsa expeditione nostra nobiscum existentes, per nos interrogati, unanimiter hominum sine haerede decidentium fuisse asserentes dixerunt, nostraeque collationi, secundum Regni nostri consuetudinem⁴⁾, per omnia pertinere⁵⁾, easdem terras Keresztur, Gurgud, et Heurke nuncupatas, cum omnibus utilitatibus, et pertinentiis eorundem universis, sub certis metis, et antiquis magistro Nicolao saepedicto, ac suis haeredibus, haeredumque suorum successoribus contulimus, dedimus, donavimus, atque tradidimus de plenitudine Nrae gratiae, de Consilio Praelatorum, et Baronum nostrorum jure perpetuo et irrevocabiliter possidendas, tenendas, et habendas. — Introducentis autem eundem in corporalem possessionem dictarum Terrarum Keresztur, Gurgud, et Heurke appellatorum, per Deers⁶⁾ nobilem de Tuur⁷⁾ fidelem nostrum, sub testimonio Capituli Ecclesiae Transylvanicae praesentibus commetaneis et vicinis nullo poenitus contradictore existente, prout in literis ejusdem capituli nobis constitit evidenter. Ut igitur hae nostrae Donationales eidem magistro Nicolao, ac suis posteris per nos factae robur obtineant perpetuae firmitatis, nec tractu temporis per quempiam successorum Nrum possint, vel debeant retractari, atque irritari, praesentes concessimus literas Nras duplici sigilli Nri munimine roboratos. Datum per manus Venerabilis in Christo Patris Gregorii Dei gratia Episcopi Chanadiensis aulae nostrae Vice-Cancellarii dilecti et fidelis Nri an. Dom. 1289. Regni autem nostri an. 18.

1) hodie Gerend-Keresztur in Comit. Thorda.

2) „ Gerend in Comit. Thorda, hinc videtur, quod Pagus hic antea Gurgud-Gurgund nominatus nomen Gerend a familia Gerendi obtinuerit.

3) hodie Örke in Comit. Thorda.

4) En memoria Legis consuetudinariae.

5) hoc tempore Fiscus in bonis deficientium non ex aliqua lege stabilita, sed ex mera consuetudine succedebat. Vide et inferius ad a. 1345.

6) Ex hinc familia olim Dersi.

7) Tur hodie in Comit. Thorda.

Originale habetur in Archivo Camerae Regiae Hungaricae Budae. — Copia vidimata in A. f. f. 2. Miscell. Lit. A.

NB. Katona has literas haud produxit, nec habentur in Codice Ms. Diplomatico Szechenyano.

Eddidit: Jos. C. Kemény apud Fejér C. D. T. VII. vol. III. p. 211.

„ Fejér C. D. T. V. vol. III. p. 457.

1291. 22. Febr. Cod. Dipl. T. I. p. 98.

Acesta este unu fragmentu d'in asia nunitulu decretu inaugurale, datu dupa incoronarea regelui Andreiu si coprindietoriu de uncele condituni stabilite intre rege de un'a, intre nobilii tieriei (de tote nationalitatile) si intre sasi. D'in acestu decretu se vede, ca pe atunci si boierii tieriei fusera obligati a plati regelui decime, ca si ospetii sasi inca neiobagiti, si ca si celialti locuitori ai tieriei aruncati in sierbitute. Totu cu acea oca siune nobilii si acei sasi d'in Transilvania, carii tienea mosti (praedia) si se portá ca nobilii, fusera obligati ca in casu de invasiune straina séu de rebellionea vreunei provincii, se sara regelui intru ajutoriu, cu conditiune inse, ca deca ostea loru va fi scosa in afara spre a ocupa vreunu regatu strainu, atunci se li se dea soldu d'in cass'a regelui. Se mai adaoge limpede, ca magnatii (Barones) de aci inainte se nu mai póta constringe (sili) pe nobili si pe sasi, ca se ésa alaturea cu ceia fara neci unu soldu.

Datum per manus discreti viri magistri Theodori Albensis Ecclesiae Praepositi, aulae nostrae Vice-Cancellarii 8. Calendas Martii. Decretum Comitiale inaugurale Andrae III. Regis, in quo inter caetera haec habentur:

„Item Decimas frugum secundum statuta sanctorum Regum solvere teneantur, ita videlicet, quod quilibet Nobilis, sive Saxo de numero nobilium de quolibet aratro¹⁾ unum fertonem pro Decimis solvat, populi²⁾ autem ipsorum Nobilium et Saxonum de singulis Capeciis solvant unum pondus.“

„Item, si aliqua potentia extrinseca ad invadendum Regnum nostrum venerit, aut aliqua pars, vel Provincia Regni ab obedientia Regia.... se abstraxerit, aut alienare aliquo modo voluerit. Nobiles Regni nostri, et Saxones Transylvani praedia tenentes, et more nobilium se gerentes nobis adstare³⁾, et adjuvare nos tenebuntur, sed si ad occupandum Regnum extrinsecum procedere teneantur, hoc etiam expresso, quod nobiles Regni nostri, et praedicti Saxones Regni Transylv. cum nullo Baronum nostrorum coacti, vel invitati, super factis et negotiis Regni nostri intrinsicis et extrinsicis, absque nobis, sine pecunia ire teneantur.“ *) (Va urma.)

1) Modus agri est 150 jugera complexus. Vide Tripart: Parte I. tit. 133.

2) i. e. Jobbagiones.

Originale in Archivo Capit. Alb. Trans. Cista Miscel. 3. f. 3. Nr. 8.

Fragmenta edidit Eder in Felmer p. 19. 24. 48. item in Siebenb. Provinc. Blätter T. II. p. 13. 14. 15.

Edidere per extensum: Kovachich in Monumentis veteris Legislationis Hung. Segmenti I. p. 13.

Item, Kovachich Silloges Decretor: Comitial. p. 15.

Fejér C. D. T. VII. vol. II. p. 139.

3) Insurrectio.

*) Not'a Red. Acestu documentu isi are insemnatarea sa in legatura cu altele de natura acestuia, precumu se va vedea mai tardu, mai alesu pe unde va fi vorb'a despre sistem'a militaria si despre apararea tieriei, séu adeca despre impositulu sangelui.

Regele Andreiu III. a fostu celu d'in urma monarhu ungurescu d'in familia lui Arpad, nascutu inse d'in mama italiana, anume Catarina Morosini, fiica unui patriciu venetianu, maritata dupa ducele Stefanu celu essilatu de frate-seu, adeca

D'in pomelniculu martiriloru romani dela 1848—49.

(Urmare.)

Podele, Ian. 1849 d'in Bradu 1 femeia omorita de rebelli la invasiune; d'in Podele 4 barbati, 2 femei si 3 prunci deto.

Poiana, 14. Ian. 1849 5 barbati si 2 femei omoriti prin rebelli calcatori de comuna.

Aprile 1849 4 barbati si 2 femei inpuscati de insurgenti.

Poieni, Noembre 1848 d'in Risculiti'a 1 barbatu omoritu de insurgenti.

Poienariu (comit. Zar.), Oct. 1848 doi preoti d'in locu condamnati prin tribunalulu de sange si apoi omoriti; era 3 barbati inpuscati de insurgenti.

Pouc'a (Pokafalva), 10. Aprile 1849 6 barbati omoriti de insurgenti.

Poclosin, Aprile 1849 5 barbati deto.

Presac'a, 13. Oct. 1848 si Maiu 1849 8 barbati si 3 femei inpuscati de insurgenti.

30. Aprile 1849 1 barbatu deto.

Puii, Aprile 1849 Nicolae Iosifu d'in Petresdu, 1 barbatu, inpuscatu la mand. lui Csepe.

Radnoth (rom. Ernotu), Oct. 1848 d'in Ernotu si Sauli'a 23 barbati si 1 femeia macelati prin rebelli.

1849 Olteanu Ioanu si Rusu Georgie, ambii d'in Sauli'a, 2 barb. Acestia fura dusi de locuitorii d'in Csapó in curtea lui Berzenczei, in diu'a urmatoria fura legati cu manele in spate si aruncati in Muresiu.

Oct. 1848 d'in Gyulás (rom. Iulusu in comitat. Cet. de balta), 12 barb. si 1 fem. omoriti de rebelli.

D'in Orba (rom. Orbu) 1 barbatu deto.

Moldovanu Dumitru d'in Deleu (in com. Turdei) 1 barbatu esec. la mand. lui Lázár Dénes.

Ribiciór'a (comit. Zarandu), Martiu 1849 1 fem. inpuscata de rebelli.

Ribiti'a (deto), Oct. 1848 2 barbati spendiurati de rebelli.

Risc'a (deto), Maiu 1849 1 barbatu si 1 femeia omoriti de rebelli.

Risculiti'a (deto), Martiu 1849 3 barbati omoriti de aceiasi.

Rosia, 2. Iuniu 1848 d'in Mihaltiu 1 barbatu inpuscatu de insurgenti.

de regele Bela IV. Acestu Andreiu care a domnit intre anii 1290 si 1301, avu a lupta cu cele mai mari dificultati, nu numai pana ce se vediu incoronatu, ci si dupa incoronare. Câtiva magnati d'in tiéra nu lu voia de locu, pentrucá ambitioná ei coron'a. Imperatul Rudolffu de Habsburg inca de atunci se folosi de unu pretextu spre a pune man'a pe corona si tiéra si a o da fiului seu Albertu. Mari'a, regin'a de Neapole, sor'a lui Ladislau IV. celui omoritu de femei, ajutata de pap'a, voia se apuce tiéra pentru fiulu seu Carolu Martellu d'in famili'a francésca Anjou. Éca totu atâtea cause, pentru care Andreiu III. cautá in tóte partile ajutoriu de bani si de sange, pentrucá se se póta tiené pe tronu. D'in documentulu ce urméza immediatu dupa acesta, se va vedea, cá regele Andreiu III. fusese si in Transilvani'a, unde tienuse dieta compusa nu numai d'in boieri, ci si d'in reprezentantii fia-carei natiuni, adunati cu totii la unu locu in Alb'a-Iuli'a.

Siardu, Aprile 1849 d'in Ampoiti'a 3 barb. omoriti de insurgenti.

d'in Tieln'a 1 barbatu deto.

D'in Siardu 37 barbati si 2 femei torturati si omoriti toti prin rebelli acolea in comuna.

Maiu 1848 d'in Borbandu 1 barbatu deto.

Sauli'a, 1848 2 barbati deto.

Sancelu (langa Blasiu), 7. si 19. Ianuariu 1849 19 barb. si 2 femei omoriti sub comand. colonel. de rebeli Czeecz.

Maiu 1849 Borsanu Trifán, 1 barbatu, condamnatu prin tribun. d'in D. S. Martinu.

19. Ian. 1849 d'in Ielodu 1 femeia omorita de rebelli.

D'in Panade 1 femeia deto.

D'in Capaln'a 2 barbati deto.

Secarambu, 11. Aprile si Iuliu 1849 d'in Varmaga, Najag si Keménd 4 barbati si 1 femeia deto.

Selaudu, 15. Maiu 1849 2 barbati deto.

Sibis'a, Aprile 1849 Sas Stefanu, Poclisanu Dumitru, Poclisanu Andreiu, Nicolae Catana, 4 barbati, la mand. lui Antonu Zeyk omoriti.

Suharu (?), Iuniu 1849 2 barbati, 1 femeia si 2 prunci inpuscati de rebelli.

Sohodolu (comit. Hun.), 3. Ian. 1849 1 femeia omorita de insurgenti.

Szántohalma (comit. Hun.), Febr. 1849 12 barbati si 4 femei inpuscati de rebelli.

Selisteor'a, 14. Febr. 1849 1 barbatu si 1 fem. omoriti de rebelli.

Semer'i'a, Febr. 1849 d'in U. Vati'a 1 barb. deto.

Securi (?), Iuniu 1849 d'in Bucuresci (in comit. Zarandu) 3 barbati, 3 femei si 3 prunci omoriti totu de rebelli.

Szerekszen (?), Aprile 1849 1 barbatu omoritu de insurgenti.

Sz. Andreas (rom. Sântu), Febr. 1849 9 barbati si 4 femei omoriti de insurgenti.

Sz. Benedek (rom. Benicu), 25. Martiu 1849 Hatieganu Vasilie, 1 barbatu, omoritu prin Kováts Férencz d'in Forto.

St. Imru (com. Alb. inf.*), Aprile 1849 7 barb. si 4 femei macelati de insurgenti.

St. Craiu (com. Alb. inf.**), Maiu 1849 d'in Tompahaz'a 1 barbatu deto.

Oct. 1848 d'in St. Craiu 18 barbati si 2 femei deto; era 2 barbati la mandat. lui Kemény István omoriti.

St. Pauru***), Oct. 1848 d'in N. Cergau 1 barb. inpuscatu de insurgenti.

D'in Besienau 1 barbatu omoritu de insurgenti.

D'in St. Pauru 12 barbati deto.

Stea (?), Ian. 1849 2 barbati deto.

Szókefalva (rom. Sauc'a), 18. Aprile 1849 Ionu

*) In Transilvani'a sunt 4 St. Imru.

***) Sunt siepte St. Craiu.

****) Sunt patru.

Moldovanu d'in Agristea (com. Cet. de balta), 1 barbatu ucisu la mandatulu capit. de insurgenti Petöfy.

Talaciu, Aprile 1849 3 barbati deculati, omoriti de insurgenti.

Teiu (?), Iuliu si Maiu 1849 4 barbati deto.

Maiu 1849 d'in Fenesiu 1 barbatu inpuscatu de insurgenti.

Iuniu 1849 d'in Kisfaludu 1 barbatu deto.

Telecu (care d'in trei?), Aprile 1849 3 barb. deto.

Ternav'a (comit. Zarandu), Noembre 1848 d'in Dupa-petra 3 barbati omoriti de insurgenti.

Tiboru (comit. Alb. infer.), Ian. si Aprile 1849 d'in Galda de diosu 4 barbati deto.

Tomnatecu, Martiu 1849 unu pruncu fu aruncatu si inecat in apa.

Tomesci, Iuniu 1849 3 barbati; acestia fura batuti de rebelli atata, pana candu au moritu.

Teiusiu (orasielu rom.), primaver'a 1849 d'in Gioagiu 6 barbati omoriti de insurgenti.

Aprile 1849 Selageanu Arsiuti (?), Popa Filemonu, Bumbu Toma, Dotita Ionu, Botecu Simeonu, T. Engletu, 6 barbati, fura omoriti, la acus'a falsa a unui cantoru, anume Heves Samuel d'in Aiudielu.

D'in Siardu 1 barbatu omoritu.

D'in St. Inru 5 barbati deto.

Crisianu Mironu, 1 barbatu, ucisu cu confaptuirea lui Alex. Iablanczai.

Maiu 1849 d'in Fenesiu 9 barbati omoriti de insurgenti.

18. Maiu 1849 Ionu Sosteanu d'in Petiele'a, 1 barbatu deto.

Iuniu 1849 Turne Onu d'in Mihaltiu, 1 barbatu, condamnatu prin sententi'a trib. revol. si omoritu.

25. Martiu 1849 Popa George d'in Petiele'a, 1 barbatu deto.

Maiu 1849 Onu Mihaila si Keresztes Simeonu d'in Bagau, 2 barbati deto.

Trepoele (??), Iuniu 1849 2 barbati omoriti de insurgenti.

Teiu (comit. Hun.), Aprile 1849 d'in Cosesdi 1 barbatu inpuscatu de insurgenti.

Ugra, Octobre 1848 Susca Ionu d'in Lascudu (comit. Cet. de balta), 1 barbatu omoritu la mandat. lui Bánfi János.

D'in Ugra 10 barbati si 1 femeia omoriti de insurgenti.

Ugr'a, Butia Andreiu, Branovicu Samoila, Logianu Lazaru, 3 barb., essecutati prin Székely Gyuri, Kerekes Pista, Hoszu Josi si Trombitás János d'in Ugra.

Oct. 1848 d'in Cucerdea 4 barbati torturati si ucisi de insurgenti.

Martiu 1849 Margineanu Ios., Moldovanu Iac., Moldovanu Georgie, Pasa Theodoru, Samargiteanu Stefanu d'in Seculia, 5 barbati, fura essec. la morthe d'in mandat. graf. Lázár Dénes, Szabo Lajos, graf. Haller Ferencz.

U. Almás (?), Iuliu 1849 1 barbatu torturatu si omoritu de insurgenti.

U. Ord'a, Aprile 1849 3 barbati totu asia.

Vac'a, Febr. 1849 2 barb. inpuscati de insurg.

Valea mare, Aprile 1849 1 barbatu torturatu si omoritu de insurgenti.

Valea Bradului, Febr. 1849 1 barb. si 1 fem. inpuscati de insurgenti navalitori.

Valisior'a, Iuniu 1849 2 fem. torturate si ucise de rebelli.

Vatia, Martiu 1849 2 barbati totu asia.

D'in Casanesci 1 barbatu totu asia.

Veresmartu, Noembre 1848 d'in Corteiu ungar. 2 barbati numai d'in placere barbara puscati de Csákány Ferencz, fostu prefectu la gr. Mikes Károly.

Rosii'a de munte, 27. Aprile 1849 d'in Bistra 1 barbatu inpuscatu de insurgenti.

Maiu 1849 d'in Rosii'a de munte 4 barbati inpuscati de rebelli.

Vidraseni (Vidraszeg in comit. Cet. de balta), Oct. 1848 24 barbati si 1 femeia torturati, apoi omoriti prin rebelli carii au calcatu comun'a.

Voia, Aprile 1849 1 barbatu totu asia.

Zalatn'a, Oct. 1848 d'in Presaca 1 barbatu inpuscatu de gard'a nation. ungar.

Maiu 1848 4 barbati si 2 femei inpuscati prin rebelli navalitori.

Maiu 1849 Georgie Tataru, Stef. Tataru, Georgie Isanca, Georgie Ieremie, Stanislau Ianis, Georgie Stefanu, Onutit lui Piperiu, Nicolae V. Danutiu, Gligoru Bolfea, Ioachimu Sanfirisoru, 10 barbati, condamnatu la morthe prin duoi comandanti de ai rebelliloru si inpuscati pre strada.

Maiu 1849 1 barbatu inpuscatu de insurgenti.

Aprile 1849 d'in Trompole*) 2 barbati torturati si omoriti prin rebelli.

Octobre 1848 3 barbati torturati si omoriti prin gard'a nationala ungarésca.

D'in Valea Dosului 1 barbatu deto.

Iuniu 1849 5 barbati si 5 femei torturati si omoriti prin rebelli; era 1 barbatu inpuscatu prin rebelli in biserica si 1 barbatu spendiuratu de unu arbore.

Zarandu, Noembre 1848 d'in Abrudu 1 barbatu fu spendiuratu prin rebelli.

Zarapti (comit. Hun.), 13. Martiu 1849 37 barbati si 19 femei sub comand'a maiorului de rebelli Csutak, parte fura demicati, parte aruncati in focu si arsi.

Sum'a d'in districtulu Albei Iuli'a 1724 barbati, 222 femei si 55 prunci.

(Va urma).

*) Nu avem comuna pe acestu nume; dóra Tomplitia in comit. Hunedórei, séu Trapoldu? Red.

Nr. 74—1871.

Protocolulu siedintiei lunare a comit. asoc. trans.

ținute in 7. Martiu c. n. 1871 sub presiđiulu dn. vicepres. Iac. Bolog'a, fiendu de facia dd. membrii P. Dunc'a, P. Manu, I. Tulbasiu, P. Rosc'a, I. V. Rusu, Z. Boiu, C. Stezariu, Dr. I. Nemesiu, V. Ardeleanu, I. Maximu si I. Cretiu.

§ 28. Dn. cassariu presentéza raportulu seu, despre perceptele si erogatele asoc. pre restimpulu dela siedinti'a lunaria a comitetului d'in 7. Fauru a. c. p'ana la siedinti'a de astadi. D'in acestu raportu se vede, cumu-ca cass'a asoc. in decursulu restimpului amenititu, a incassatu 647 fr. 37 cr. si a erogatu 377 fr. 98 cr., prin urmare a crescutu fondulu cu 269 fr. 39 cr. v. a. (vedi Nr. prot. ag. 73 1871).

Spre scientia.

§ 29. In legatura cu raportulu cassei d'in §-lu precedente (28), se referedia in specialu, asupra baniloru incursi la asoc. dela siedinti'a trecuta a comitetului p'ana la siedinti'a presenta, parte cá tacse de membrii ord. si pentru diplome, parte cá ajutoria (colecte), parte cá prenumeratiune la Transilvani'a pre 1871, si anume: a) cá tacse de membrii ord. si pentru o diploma au incursu cu totulu 36 fr. v. a. (vedi Nr. prot. ag. 58, 61 si 64 1871); b) cá ajutoria respective colecte si tacse de membrii ajutatori 55 fr. 92 cr. v. a. (vedi Nr. prot. ag. 58 si 61 1871); in fine c) cá prenumeratiune la Transilvani'a pre 1871 39 fr. 50 cr. v. a. (vedi Nr. prot. ag. 50, 51, 52, 55, 56, 57, 60, 64, 65 si 66).

Spre scientia.

§ 30. Dn. cassariu presentéza unu conspectu despre interesele complanatórie (Ausgleichungs-Interessen) incassate dupa obligatiunile de statu, convertite. Acele interese facu in argentu 29 fr. 25 cr. v. a. (Nr. prot. ag. 53 1871).

Spre scientia.

§ 31. Dn. cassariu presentéza unu documentu despre schimbarea argentinu (vedi § 30) in bancnote, cumu si despre o obligatiune partiale venduta à 20 fr. cu totulu in sum'a 48 fr. 30 cr. (vedi actulu la Nr. prot. ag. 54 1871).

Spre scientia.

§ 32. Directiunea despart. cerc. alu Fagarasiului (II.) aterne protocolulu siedintiei subcomitetului d'in 9. Fauru a. c., cumu si sum'a de 41 fr. 80 cr. v. a. cá tacse de membrii ord. si ajutatori, cumu si cá colecte (a se conferi si § 29 lit. a. si b.)

D'in amentitulu protocolu se constatéza, cumu-cà d'in partea directiunei resp. s'au emisu provocari in favórea asoc. atátu càtra domnii pretori tractuali d'in districtulu Fagarasiului, càtu si càtra inteligenti'a d'in scaunulu Cincului si alu Cohalmului (Rupea). Acele provocari p'ana acuma au avutu resultatu mai eficace in tractulu pretorialu alu Porumbacului, de unde prin zelulu si staruinti'a nobile a respectivului domnu pretore Tom'a Cipu, au incursu in favórea asociatiunei cá tacse de membrii ord. si ajutatori, cumu si contribui, in suma de 39 fr. 80 cr. Sub-

comitet. resp. in siedinti'a sa d'in 9. Fauru a. c. a luatu noue mesuri energice, atátu in favórea spriginirei materiali si morali a asoc., càtu si in privinti'a infientiarei agenturiloru comunali (vedi prot. ag. Nr. 58 1871).

Conclusu. Cele cuprinse in susu-amentitulu protocolu, se ian spre placuta scientia, esprimanduse totu-odata multiamita subcomitetului resp., cumu si altoru barbati, cari dovedira si cu asta ocasiune, zelulu si interesulu seu, fatia cu prosperarea asoc., si in specie domnului pretore Tom'a Cipu, caruia, cá membru ord. nou, se i-se espedeze d'in partea secretariatului, si respectiv'a diploma.

§ 33. Dn. secret. I. G. Baritiu cere a i-se trimitte 3 ecempl. d'in Transilvani'a pe 1868 si 1870 si 2 ecempl. d'in 1869 pre sém'a unoru domni d'in Brasiovu, si totu-odata a i-se mai trimitte in depositu spre vendiare, celu multu càte 5 ecempl. d'in Transilvani'a de pre anii 1868, 1869 si 1870. In nesu cu acesta secret. II. raportéza, cumu-cà la cererea amentita a dlui Baritiu, inca in 20. Fauru, i-a espedatu càte 8 ecempl. d'in Transilvani'a pre 1868 si 7 ecempl. d'in 1869, d'in care 5 ees. d'in fiacare i remanu in depositu spre vendiare. Totu cu aceea oca siune i-s'a scrisu, cá d'in Transilvani'a anului 1870 ale carui ecemplaria restante, se mai afla inca acolo, se-si retiena alte 8 ecemplaria.

Spre scientia.

§ 34. Directiunea gimn. romanu d'in Brasiovu aterne testimoniulu scol. pre sem. I. a. scol. 187°/₁ alu stipendiatului asoc. Nicolae Trandaburu, studente in II-a clasa la scól'a reale romana de acolo, d'in care testimoni se vede, cá amentitulu scolariu a raportatu d'in tóte studiale clas'a de progresu: eminentia (Nr. prot. ag. 62 1871).

Spre scientia.

§ 35. Se presentéza testimoniulu scol. pre sem. I. a. scol. 187°/₁ alu stipendiatului asoc. Augustinu Moldovanu, studente in VIII. clase la gimn. romanu d'in Naseudu, d'in care testimoni se vede, cá acestu teneru a raportatu clasificatiunea gen. de prima cu eminentia Nr. loc. 9 (vedi Nr. prot. ag. 63 1871).

Spre scientia.

§ 36. Se mai presentéza testimoniale scol. pre sem. I. a. scol. 187°/₁ ale stipendiatiloru Val. Ardeleanu, studente in VIII. cl. la gimnasiulu de statu de aici, si alu lui Nicolae Fogarasiu, stud. in cl. VI. la scól'a reale evangelica érase de aici; d'in respectivele testimonia se vede, cumu-cà ambii susu-insemnati stipendiatu, au raportatu d'in tóte studiale calculi de eminentia (vedi Nr. prot. ag. 67 si 68 1871).

Spre scientia.

§ 37. In fine se presentéza unu documentu d'in 27. Fauru a. c. despre portarea si diligenti'a stipendiatului asoc. Stef. Chirilla, dovedite p'ana acuma in cualitatea sa de practicante agronomicu la dominiulu archi-duceului Iosifu d'in Kis-Jenó in Ungari'a (Nr. prot. 69 1871).

Spre scientia.

§ 38. Dn. bibliotecariu Ioanu Maximu presentéza raportulu seu despre starea si arangiarea bibliotecei asoc., carele se alatura cá aclusu la acestu protocolu sub a).

Dupa ascultarea amentitului raportu, presidiulu pune la discussiune cestiunea, déca afla comitetulu de lipsa a se esmite o comisiune pentru luarea in séma a arangiarei bibliotecei asoc.? séu se multiamesce numai cu referad'a bibliotecariului, luandu actu despre obiectulu d'in cestiune?

In urmarea acesteia dn. cons. Dunc'a acceptandu propunerea dlui bibliotecariu, e de parere a se esmite o comisiune spre acestu scopu. D'in contra dn. Tulbasiu avendu convingerea, cá arangiarea bibliotecei e facuta dupa ordinea receruta, nu afla de lipsa esmiterea unei comisiuni.

Dupa desbaterea urmata asupra acestui punctu, punenduse la votu opiniunile pro si contra, se primesce cu majoritate de voturi opiniunea dlui consil. Dunca; astfelu se decide: esmiterea unei comisiuni insarcinate cu revederea si ecsaminarea arangiamentului facutu de dn. bibliotecariu.

§ 39. Presidiulu pune acumu la discussiune cestiunea, cá d'in cãti membrii se constea amentit'a comisiune (§ 38)?

Se decide: cá aceea se constea d'in 3 membrii, cari se si alegu in persónele domniloru Dunc'a, Maniu si Boiu, cu insarcinarea de a raportá in una d'in prosimele siedintie ale comitetului.

§ 40. Presidiulu d'in motivulu, cá asoc. se afla in proprietatea unoru minere de óresi-care pretiu considerabile, a unoru numi (bani vechi) si a altoru lucruri antice, pune spre discussiune si decidere cestiunea, cá in ce locu se se pastredie acele obiecte, cá se fia mai asigurate? cá-ci asoc. pâna acumu inca n'are unu scrinu séu locu deosebitu, destinatu spre acelu scopu; óre nu s'ar potea acelea pastrá mai securu in cass'a vertemiana a asoc.?

Luanduse acésta cestiune la discussiune, dn. Boiu propune, cá pâna candu se va potea procurá unu scrinu séu dulapu anume destinatu pentru pastrarea de atari obiecte de pretiu, respective, pâna candu se va poté infientiá unu museu, obiectele amentite se se pastreze cá adaose la bibliotec'a asoc. in dulapurile aceleia, inse intr'unu locu separatu si sub incuieria (lacatu).

Propunerea dlui Boiu se primesce cu unanimitate.

§ 41. Presidiulu aflandu d'in raportulu susumentitu alu dlui bibliotecariu, cumu-cá se afla disponibile unu numeru considerabile d'in actele adun. gen. alu asoc. pre anii 1862—1866, si cu deosebire de pre a. 1862, poftesce pre comitetu a decide, cá ce se se faca cu acele? séu se se dea gratisu pe la membrii si institute etc.? ori se se vendia cu pretiu scadiutu? cá astfelu de o parte asoc. se póta dispune de unu spatiu liberu si disponibile mai mare in localulu destinatu pentru bibliotec'a asoc., de alta parte

se se dea ocaziune si altora, a posede aceste lucrari de interesu nationale.

Secretariulu II. amentindu de unu conclusu alu adun. gen. dela Gherl'a d'in 1868 p. XXII., face propunerea, cá rezervanduse pentru bibliotec'a asoc., unu numeru corespundietoriu de ecsemplaria d'in actele adunariloru gen., celealalte pre cãtu voru ajunge, se se impartia pe la directiunile despart. cercuali, cu acea indrumare, cá se se reserve câte 1—2 ecsempl. pentru bibliotec'a despart. respectivu, ér celealalte se se impartia gratisu pre la institute, renniuni, pre la aceli membrii fundatori si ord., cari pâna acumu nu le posedu, avendu de a se incassá dela acestia numai portoriulu postale; ér pentru despartimentele cele inca neinfientiate, se se retiene unu numeru anumitu de ecsemplaria, pâna la infientierea acelora, in fine pentru partile afara de Transilvani'a, pe unde se afla membrii de ai asoc., pre cãtu se va poté, se se trimita prin dd. colectorii resp.

Dn. I. Tulbasiu d'in contra propune, cá actele cestionate se nu se trimita pe calea directiuniloru despart. cerc. spre impartire, ci pre calea diuarieloru nationali, se se provoce membrii asoc. a si le procurá, pre cãtu voru ajunge de-adreptulu dela comit. asoc. pre langa responderea portoriului postale.

Dn. Zach. Boiu inca aderéza la asta propunere, inse cu acelu adaosu, cá provocarea amentita, se nu se faca numai pre calea diuarieloru, ci si pre calea directiuniloru despart. cerc. ale asoc.

Dupa discussiune, dupace d'in partea secret. II., se mai dederá unele desluciri in obiectulu cestionatu, facúnduse votare asupra propuneriloru ivite, comitetulu cu majoritate de voturi:

Adopta propunerea secret. II., insarcinanduse aceasta totu-odata cu esecutarea acestui conclusu in totu coprinsulu seu.

§ 42. Verificarea protocolului acestei siedintie se incredintiéza domniloru membrii: P. Dunc'a, P. Manu si Z. Boiu.

Sibiin datulu cá mai susu.

Iacobu Bolog'a,

vicepresied.

I. V. Rusu,

secret. II.

S'a cetitu si verificatu in 11. Martiu c. n. 1871.

P. Dunc'a. P. Manu. Z. Boiu.

Nr. 76—1871.

Protocolulu siedintiei estoraord. a comit. asoc. trans.

tienute in 13. Martiu c. n. 1871 sub presidiulu dlui vicepresied. Iacobu Bolog'a, fiendu de facia domnií membrii P. Manu, dr. I. Nemesiu, I. V. Rusu, C. Stezariu, V. Ardeleanu si I. Maximu,

Directiunea despart. cerc. alu Clusiului (X.), pre langa comitiva d'in 28. Fauru a. c. asterne protocólele siedintieloru subcomitetului resp. d'in 26. Sept. 1870 si 27. Fauru 1871 d'inpreuna cu protocolulu adun. gen. a despart. cerc., tienute la Morlac'a in 5. si 6. Noembre c. n. 1870, cumu si aclusele resp.

D'in amentitele acte se constatéza, cumu-cá atátu

subcomitetulu resp., càtu si adunarea gen. cercuale, in siedintiele sale, s'au ocupatu cu mai multe afaceri importante, relativu la prosperarea materiale si morale a asoc., si intre altele, s'au adusu unele concluse, care, spre a se poté pune càtu mai curendu in lucrare, astepta aprobarea intetietoria a acestui comitetu, conformu §-lui 20 d'in regulamentu.

Acele concluse sunt mai alesu urmatóriele:

1. Conclusulu de sub p. V. alu protocol. adun. cerc., relativu la edarea unui opu populariu instructivu pentru poporulu romanu, ce se ocupa cu economi'a de campu, prin carele comitetulu centrale este pofitu a esoperá la adun. gener. a asoc., càtu mai curend'a edare a cestionatului opu.

2. Conclusulu de sub p. VIII. alu protoc. adun. gener. cerc. relativu la dispositiunile facute in caus'a infientiarei agentureloru comunali, prin care dd. protopopi d'in comitatulu Clusiului, suntu provocati, a indemná pre fia-care preotu a se face membru asoc., si éراسi preotii se indemne pre poporeni resp. a se face membrii, cá astfelu se se póta compune agenturile comunali, conformu §-lui 23 d'in regulamentu.

3. Conclusulu de sub p. IX. alu protoc. adun. gen. cerc. relativu la bugetulu despart. cerc. pre 187%, prin carele, pentru acoperirea trebuintieloru despartimentului resp., cumu si in interesulu incuragiarei si spriginirei progresului in cultura, se preliminaréza sumusiór'a de 155 fr. 22 cr. v. a. si anume in modulu urmatoriu:

a) Remuneratiune secretariului subcomitetului pentru servitiale de până acumu 20 fr. v. a.

b) In interesulu culturai poporului, conformu §. 5 d'in regulamentu, se preliminaréza 4 premia de câte 10 fr. v. a. pentru aceli docinti, cari voru documentá prin atestate dela superiorii sei, cumu-cà la ecsamenulu semestrului de véra au doveditu celu mai frumosu resultatu, in instruirea prunceiloru. Pentru aceste premia subcomit. resp. in siedinti'a sa d'in 27. Fauru a. c. p. II., a decisu a se publicá concursu cu terminulu până in 10. Iuliu 1871.

c) Mai incolo se preliminaréza 10 fr. pentru procurarea de carti scol. pre sém'a scóleloru poporului confesionali d'in despart. resp.; alti 40 fr. pentru procurarea de tabele de pariete, mape si globuri, 10 fr. pentru procurarea de instrumente fisicali totu pre sém'a scóleloru popor. mai serace d'in despart. resp. Totu cu acea ocaసిinne se decise, cá ajutoriale cestionate se se impartiesca cu considerarea numai a acelu parti, d'in care au incursu contribui si ajutoria.

d) Se decide rebonificarea speseloru de caletoria pentru oficialii subcomitetului, inse nu se preliminaréza neci o suma anumita spre acelu scopu, ci se impoternicesce subcomit. a licuidá si a asemná oficialiloru acele spese, cari le voru documentá, cumu-cà le-au facutu.

e) Pentru cancelaria inca nu se preliminaréza neci o suma anumita, ci subcomitetulu se indreptatiesce a spesá d'in banii ce i stau la dispositiune, atáta,

càtu voru cere trebuintiele, si càtu voru concede veniturile despart.

4. Prin conclusulu de sub p. XI. se iea actu despre raportulu cassariului despart., despre tacsele incurse dela membrii fondatori, ordinari noui si vechi, cumu si despre tacsele de membrii ajutatori si despre colecte, d'in care inse se trimite la acestu comitetu sum'a de 445 fr.

5. D'in protoc. adun. gen. cerc. p. VI. si XIII. se vede si acea, cumu-cà cu ocaసిunea acelei adunari s'au tienutu cuventari si dissertatiuni insufletitórie si interesante, care merita a se dá publicitatiei si anume: Dn. Aureliu Isacu a disertatu „despre agricultur'a nationale in genere, si in specie despre aplecarea aceleia la agricultorii romani (p. VI.),“ ér dn. secret. minist. Lad. Vajda a vorbitu asupra themei „despre infricosiatele stricatiuni ale beuturai de vinarsu si despre lips'a reuniuniloru de temperantia ale poporului romanu.“

6. D'in protoc. subcomit. p. VII. resulta, cumu-cà acelu subcomit., in urm'a provocarei de aici, d'in 7. Fauru a. c. relativa la spriginirea materiale si morale a fóiei asoc. apomite in astu respectu, d'in partes totu succursulu putentiosu, isi esprima inse parerea sa, cu privire la insusirea materialului, ce ar fi se se tracteze in cestionat'a fóia. In urma

7) Directiunea resp. pre temeiuulu unui conclusu alu subcomit. p. IV. cere a i-se retrimite protocólele asternute spre a se pastrá in archivulu despart.

Luanduse in ordine la pertractare cele coprinsé in actele cestionate, si respective in punctele mai susu-indigitate, s'a adusu urmatoriulu:

Conclusu. Cele coprinsé in actele asternute in cóce, cá o dovada invederata despre cea mai zelósa si neobosita activitate, desvoltata in interesulu promovarei scopuriloru asoc., se i-au in generalu spre cea mai placuta scientia, esprimanduse totu-odata cea mai cordiale multiamita toturoru acelu barbatu resp., cari cá totu atáti factori cu poteri unite si solidarie, si cu asta ocaసిune venira in ajutoriulu prosperarei morale si materiale a acestui asiediementu nationale; ér in specialu cu privire la acele conclusa, acaroru confirmare, dupa regulamentu, cade in competinti'a acestui comitetu centralu, se decide a se resolve respectivei directiuni, in modulu urmatoriu:

ad p. 1) se se rescrie, cá acestu comitetu, in urm'a unui conclusu alu adun. gen. a asoc. dela Naseudu p. XVII. inca sub datulu 8. Noembre 1870 Nr. ³¹⁶/₂₃₉ a publicatu concursu pentru elaborarea unei carti agronomice, acomodate dupa cerintiele poporului si patriei nóstre, defigúnduse unu premiu de 500 fr. v. a., prin urmare in acestu punctu crede acestu comitetu, a se fi satisfacutu dorintiei esprese de adun. gen. cerc. a despart. d'in cestiuine.

ad p. 2) se se rescrie, cá dispositiunile facute in caus'a infientiarei agenturiloru comunali, se aproba in totu cuprinsulu loru.

ad p. 3) lit. a, b, c, d si e, relativu la bugetulu

preliminatu pre 187°/₁ se se rescrie, cà acela se aprobá in tóte positiunile resp., inse cu espresa in drumare la esacta observare a dispositiuniloru coprinse in §§. 17 lit. a), 18, 20 si 27 d'in regulamentulu asoc.

ad p. 4) relativu la tacsele si contribuirile facute se se rescrie, cà acestu comitetu dorindu de o parte a se satisfice cu acuratetia dispositiunei coprinse in §. 17 lit. a) d'in regulamentu, de alta parte in interesulu tinerii evidentiei si acuratetiei recerute, atátu fatia cu manipularea si socotelele cassei asoc., càtu si in privint'ia publicatiunei baniloru incursi (dupa §. 26 d'in regulamentu), se afla indemnatu a poffi pre respectivulu subcomitetu, a trimite incóce banii incursi, nu numai cá tacse de membrii fundatori si ordinari, ci si cá tacse de membrii ajutatori ori contribui, si apoi conformu §-lui 27 d'in regulamentu, se va dá la cass'a asoc. asemnatiunea necesaria, pentru esolvirea preliminarului statoritu pe 187°/₁ si aprobatu degiá ad p. 3).

ad p. 5) relativu la cuventarile si desertatiunile tñenute la adun. gen. cerc. se decide, cá domnii resp. se se poffésca a dá publicitatiei disertatuniile sale, in organulu asoc.

ad p. 6) relativu la insusirea materialulu tractandu in fói'a asoc. se se rezolveze, cà colonele cestionatei foi stau deschise ori si carui barbatu romanu de litere, spre a poté publicá intr'ensa ori-ce tractate si articlii d'in tóte ramurile de scientie practice si instructive pentru poporu; deci depinde numai si numai dela zelulu, diligent'ia si conlucrarea barbatiloru nostri, a amplificá materialulu cestionatei foi, astfeliu, càtu se corespondia dorintieloru si asteptariloru respective. In urma

ad p. 7) relativu la cererea directiunei, cá se i-se retrimita protocólele asternute, spre a se pastrá in archivulu despart., se se rescria, cà de óre-ce acestu comitetu inca doresce a se pastrá si in archivulu asoc. atari acte, directiunea resp. se benevoiésca a se ingrigi, cá se se trimetia incóce câte o copia autentica de pre respectivele protocoale.

§ 44. Cu verificarea protocolulu acestei siedintie se incredintiésca domnii P. Manu, dr. I. Nemesiu si I. Maximu.

Sibiú, datulu cá mai susu.

Iacobu Bolog'a,
vicepresied.

I. V. Rusu,
secret. II.

S'a cetitu si verificatu in 15. Martiu 1871 c. n.
P. Manu. Dr. Nemesiu. I. Maximu.

Ad Nr. prot. sied. 74—1871 (§ 38).

Raportu despre arangiarea bibliotecei asoc. trans. pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu.

D'intr'o massa de carti diformu aruncate langa si preste olalta, bibliotecariulu 'si póte maguli, cà a

formatu o massa cu fatia de o regula sistematica, cu chipu, in care se oglinda ordine.

Vorb'a e de bibliotec'a asoc. trans. pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu.

Sub numele de biblioteca, bibliotecariulu intielege unu depositu, unu tesauru, in care se se pastreze productele rezultate d'in frementarile, activitatea si agerimea spiritului omenescu, d'in tempurile crudei sale pruncii, pàna la cele de astadi, sub cari vietuimu si noi.

Precumu invetiatii de istori'a naturale impartiescu immensulu hotaru alu avutiei intregi a naturei, in mai multe sub-hotara, spre a le fi possibile o grabnica si sigura privire asupra intregului loru campu scientificu, astfeliu e neincungiuratu de lipsa, a imparti si gramad'a de productele rezultate d'in spiritulu omenescu, va se dica gramad'a de carti, in cari se afla depuse aceste producte.

Cá se se faca vr'o atingere despre insemnatatea practica, reale a unei adunari de carti, a unei bibliotece, pentru unu privatu, institutu séu o corporatiune, cumu e si a nóstra, ar trage pe bibliotecariu intr'unu discursu lungu, pre care si l'ar poté reservá, mai numai la prelegere, anume menita, in privint'ia acésta.

Se amentesce numai atátu, cà pentru unu omu de litere, carele trece prin galeriele unei bibliotece avute si asiediate in ordine sistematica, conformu ramuriloru de sciintie, momentulu preamblarei, e unu noianu adancu si tainicu de simtiemente, cari, trasaltandulu, ilu transpune magice, dela cele mai recente momente pàna la cele mai adanci betranetie ale omenirei, dela lumea celoru mai simple instincte, pàna in lumea celoru mai possibile si mai ageri combinatiuni omenesci.

Càtu pentru bibliotec'a d'in cestiune, impartasiescu bibliotecariulu, cà bibliotec'a asociatiunei consta d'intr'unu numeru de 740 carti legate si nelegate, si intre acestea se afla 1248 tomari si brosiure; mai de parte impartasiescu, cá consemnarea acestoru carti, o a intocmitu dupa ramurile de scientie, cari suntu coprinse intr'ensele in modu alfabeticu, astfeliu dupa cumu sunt sistemisate si regulate bibliotecele de categorii mai mici si moderne.

In clasificarea insusirei deosebitelor materii de scientia, coprinse in cartile bibliotecei, bibliotecariulu comunica in genere, cà materialulu bibliotecei cu óresicari esceptiuni, e de o insemnatate scientifica secundaria, de óre-ce scientiele cu tendentie realu practice, sunt mai de totu nerepresentate.

Cu respectu la cartile de literatura romana e silitu bibliotecariulu se faca cunoscutu, cà literatur'a nóstra e in raportu cu alte literature straine mai de totu esilata d'in asta biblioteca, cu tóte cà acésta literatura in deceniulu d'in urma a fostu fórt fructifera.

Dupace 'si pune consemnarea séu catalogulu respectivu la bibliotec'a asoc. pe més'a comitetului, bibliotecariulu se róga de acestu comitetu, se aiba bu-

natate, séu ai primi raportulu de bunu séu a alege o comisiune, carea se cerceteze anume, de corespunde arangiarea desu-pomenita intru tóte si adevratu raportului datu de densulu.

In fine mai comunicà bibliotecariulu, cà pre langa cartile degiá inregistrate, se afla sute de fascióre, cari contienu actele asociatiunei dela a II, III, IV, V, VI. adunare generale a acestei asociatiuni, si anme despre a I. adunare peste 500, dela a II. peste 200, dela a III. 180, dela a IV. 60, dela a V. 95.

Afara de acestea se mai afla in depositulu cancelarii toi'a Transilvani'a pe a. 1868 in 14 legaturi, pe a. 1869 in 159 legaturi.

Afara de carti mai posiede asociatiunea mai multe bucati de stufe de auru, de minerali, de monete si de nesce lucruri anticuarii, insemnate tóte cu numirea si numerulu lor, intr'unu registru deosebitu.

Sibiiu, 7. Martiu c. n. 1871.

Maximu,
bibliot.

Publicarea baniloru incursi

la fondulu asoc. trans. dela siedinti'a comitet. d'in 7. Fauru a. c. pana la siedinti'a aceluia d'in 7. Martiu a. c.

1. Prin directiunea despart. cerc. alu Fogarasiului s'au trimisu la fondulu asoc.:

A. Cá tacse de membrii ordinari.

a) dela dn. pretore in Arpasiulu inf. Tom'a Cipu cá tacsa de m. ord nou pre a. 187°/₁ si pentru diploma 6 fr.

B. Cá tacse de membrii ajutatori ai despart. Fogarasiului.

b) dela dn. vicepretore in Arpasiulu inf. Georgiu Gavriila 1 fr.; c) dn. not. in Oprea Cartisior'a Nicolae Budacu 1 fr.; d) dn. not. in Arpasiulu inf. Ioanu Aldica 1 fr.; e) dn. par. gr. or. in Streza Cartisior'a Georgie Banciu 1 fr.; f) dn. jude com. in Porumbaculu sup. Gavriila Popuianos 1 fr.; g) dn. economu in Porumbaculu inf. Ioanu Comsia 1 fr.; h) dn. jude com. in Porumbaculu inf. Ioanu Marienescu 1 fr.; i) dn. par. gr. cath. in Ucea sup. Moise Bursu 1 fr.; k) dn. par. gr. or. in Arpasiulu sup. Ioanu Popu 1 fr.; l) dn. jude com. in Arpasiulu sup. Ioanu Barbu 1 fr.; m) dn. par. gr. cath. in Porumbaculu inf. Nicolae Comsiutia 1 fr.; n) dn. par. gr. or. in Porumbaculu inf. Ioanu Mandealu 1 fr.; o) dn. par. gr. or. in Porumbaculu sup. Nicolae Cismasiu 1 fr.; p) dn. par. gr. or. in Porumbaculu sup. Georgie Neamtiiu 1 fr.; q) dn. par. gr. cath. in Sarat'a Ioanu Balea 1 fr.; r) dn. Ioanu Ciungu d'in Scorei 1 fr.; s) dn. Ioanu Marcu d'in Scorei 1 fr.; t) dn. jude com. in Scorei Nicolae Ciungu 1 fr.; u) dn. Georgie Nic. Bucurenciu d'in Strez'a Cartisior'a 1 fr.; v) dn. Mateiu Capetiena d'in Streza Cartisior'a 1 fr.; w) dn. Gavr. Comsia d'in Oprea Cartisior'a 1 fr.; x) dn. jude in Oprea Cartisior'a Nicolae Budacu 1 fr.; y) dn. Colomanu Budacu d'in Oprea Cartisior'a 1 fr.; z) dn. docente in Oprea Cartisior'a Mat. Gravu 1 fr.; aa) dn. docente in Streza Cartisior'a Ioanu Stoica 1 fr.; bb) dn. parentele Avramu Stoica d'in Oprea Cartisior'a 1 fr.; cc) dn. docente in Ohaba Ioanu Lazariciu 1 fr.; dd) dn. docente in Voila Georgie Dordea 1 fr.; sum'a 28 fr.

C. Cá contribuii.

a) dela dn. docente in Porumbaculu inf. Nic. Silc'a 50 cr.; b) dn. docente in Porumbaculu sup. Nic. Silc'a 50 cr.; c) dn. par. gr. or. in Arpasiulu inf. Ioanu Cucu 50 cr.; d) dn. par. in Scorei Georgiu Popu Davidu 50 cr.; e) dn. par. in Scorei Ioanu Marcu 50 cr.; f) dn. not. in Scorei Nicolae Halmagy 50 cr.;

g) Macariu Padurariu d'in Oprea Cartisior'a 50 cr.; h) Ioanu Halmagy d'in Oprea Cartisior'a 50 cr.; i) Nicolae Bucurenciu d'in Streza Cartisior'a 50 cr.; k) Longinu Gravu d'in Oprea Cartisior'a 50 cr.; l) dela mai multi crestini d'in Oprea Cartisior'a 2 fr. 80 cr.; sum'a 7 fr. 80 cr.

Conferindu sumele de sub A, B si C, sum'a totale trimisa prin susu-numit'a directiune face 41 fr. 80 cr. v. a.

2. Prin directiunea despart. cerc. alu Brasiovului s'au trimisu:

A. Cá tacse de membrii ordinari.

a) dela dn. parochu in Brescu Spiridonu Damianu tacs'a de m. ord. pre 187°/₁ 5 fr.; b) dela dn. Georgie Persianariu, parochu in Brasiovu tacs'a pre 186°/₆ 5 fr.

B. Cá tacse de membrii ajutatori.

a) dela Damianu Stanciu, Const. Daganescu, Radu Stanciu, G. Dimianu, Const. Rentia, G. Feneki d'in Brescu, dela fiacare câte 1 fr., cu totulu 6 fr.; b) dela N. Tiereanu, Iord. Zacharia, N. Zacharia si Simeonu Muntiu, toti d'in Hidvég, dela fiacare câte 1 fr., cu totulu 4 fr.

C. Cá colecta.

c) d'in Brescu 6 fr.; d) d'in Hidvég 3 fr. 12 cr.; e) dela Teliu 1 fr.; sum'a 30 fr. 12 cr.

3. Dela dn. preotu romanu d'in Sombatelecu pre Campia, Ioanu Germanu tacs'a de m. ord. pre an. 186°/₈—187°/₁ 20 fr. Sibiiu, 7. Martiu 1871.

Dela secretariatulu asoc. trans.

Bibliografia.

ROMANII SI CONSTITUTIUNILE TRANSILVANIEI

de dr. Ios. Hodosiu. Pest'a 1871. Tipariulu lui V. Horniánsky. 8° pag. 110. Pretiulu 50 cr. v. a. séu 1 leu nou.

Acésta dissertatiune istorico-politica, ale carei parti se vedura publicate si in „Federatiunea,” este dedicata de cátra auctoriu „Luptatoriloru pentru drepturile natiunei si besericeii romane, pentru autonomi'a si independenti'a Transilvaniei, pentru limb'a si patri'a romana.” Éra asiá numitul motto 'i este:

„A cere cu bun'a, a pretende in dreptu, a vindica cu legea: e dreptulu si forti'a romanului.”

„A luptá pentru limba mai multu cá pentru viétia, a nu concede d'in pamentulu seu neci cátu e negru sub unghia: e virtutea sf datorinti'a romanului.”

Toti acei daco-romani d'in Transilvani'a, cáti sciu carte si carii nu s'au pusu se dorma in tóta viétia lor, nu'si voru pregeta a'si castiga acésta carte, precumu voru fi facutu in a. 1861—2 cu a dlui A. I. Papiu, esita in aceeași materia.

A HORA-VILÁG ERDÉLYBEN.

Irta Szilágyi Ferencz. Pest 1871. Athenaeum kiadása. 272 lap. 8-ad rét. Ara 2 fr.

Inca dela a. 1865, de candu comitele Dominicu Teleki senior publicase despre revolutiunea romanésca numita a lui Horea, cartea sa titlata A HORA TAMADAS TÖRTENETE (Pesta 8° mare pag. 151), dn. Franc. Szilágyi, membru alu academieii unguresci, neindestulatu cu unele parti ale acestei „istorii,” o luase sub critic'a sa, éra apoi promissese cá va scrie si densulu despre acea revolutiune cu ajutoriulu mai multoru documente istorice, decâtu a produsu com. Teleki. Acuma dara se scie dupa documente autentice, cá pe capii revolutiunei nu iau prinsu neci-decumu secuii, ci — romani. Pe HORA si pe CLOSCA, carii siedea la focu in padure, s'au aruncatu siepte romani d'intru-unadata, si trantindu'i la pamentu iau legatu, apoi iau dusu la unulu d'intre oficiarii imperatesci, carii se aflá in munte, de unde a patr'a di, adeca in 31. Dec. n., ii transportara la Abrudu. Pe alu treilea capu, adeca pe G. Crisianu l'au tradatu pop'a Moise d'in Carpenisiu impreuna cu alii mai multi romani, carii au condusu pe ostasi cá se'lu prinda in tienutul' Lupstei, de unde abia in 30. Iannariu ilu adusera la Abrudu.